

1 гел
6 уноа
8 инаката

Леонид Леонидов:
„Баязга“
1945/46-1944/45

О К Р У Ж Н О

НАРОДНО

ПОЗОРИШТЕ

У ЛЕСКОВЦУ

ПРЕТСТАВА 7.

Сезона 1945-46

У НЕДЕЉУ 28 ОКТОБРА

ЧЕТВРТИ ПУТ

НАЈЕЗДА

Драма у 4 чина од Леониде Леонова

Редитељ: Каја Игњатовић

Сценограф: Инж. Света Кондић

Лица:

Таланов Иван Тихонович - лекар
Ана Николајевна - његова жена
Фјодор - њихов син
Олга - њихова кћи
Демидијевна - свој човек у кући
Аниска - њена унука
Колесников - председник реон. извр. комитета
Фајуњин Николај Сергејич - мртац
Кокоришкин Семјон Илић - звезда на помолу
Јегоров } људи из Андрејеве групе
Татаров }
Мосаљски - бивши Рус
Вибел - командант места
Шпуре - сотона из Гестапо-а
Кунц - Вибелов ађутант
Старац
Дечак Прокофије
Момче у шињелу
Жена у мушком капуту
Умоболни

Веља Николајевић
Силва Повшић
Света Кондић
Каја Игњатовић
Љубица Јовановић
Јевросима Стаменковић
Милорад Гагић
Бошко Ђорђевић
Бора Игњатовић
Стеван Цветковић
Стојан Николић
М. Поп-Димић
Милорад Стојановић
Жика Ристић
Стојан Конић
Благоје Станковић
Синиша Стаменковић
Станиша Ђорђевић
Соња Повшић
Драгољуб Жишић

Партизани, официри, келнер, војници спроводници и други.

Догађа се у малом руском граду за време немачког надирања ка Москви.

Карте се могу добити на дан претставе у посластичарници Станојевић од 9-12 и од 3-6 часова по подне или на пола сата пре почетка претставе на благајни позоришта.

Улазна цена: I место 15, II 12 дин. ПОЧЕТАК У 8 ЧАСОВА.

О К Р У Ж Н О

НАРОДНО

ПОЗОРИШТЕ

У ЛЕСКОВЦУ

ПРИРЕДБА 22, 23, 24

Сезона 1944-45

и четвртак 9
ПОНЕДЕЉАК 6, УТОРАК 7 И СРЕДА 8 АВГУСТА Т. Г.

НАЈЕЗДА

Драма у 4 чина од Леониде Леонова

Редитељ: Каја Игњатовић

Сценограф: Инж. Света Кондић

Лица:

Таланов Иван Тихонович - лекар
Ана Николајевна - његова жена
Фјодор - њихов син
Олга - њихова кћи
Демидијевна - свој човек у кући
Аниска - њена унука
Колесников - председник реон. извр. комитета
Фајуљин Николај Сергејич - мртац
Кокоришкин Семјон Илић - звезда на помолу
Јегоров } људи из Андрејеве групе
Татаров }
Мосаљски - бивши Рус
Вибел - командант места
Шпуре - сотона из Гестапо-а
Кунц - Вибелов ађутант
Старац
Дечак Прокофије
Момче у шињелу

Предраг Дишљенковић
Силва Повшић
Света Кондић
Каја Игњатовић
Љубица Јовановић
Блаженка Дишљенковић
Милорад Гагић
Бошко Ђорђевић
Бора Игњатовић
Стеван Цветковић
Стојан Николић
М. Поп-Димић
Милорад Стојановић
Тодор Јовановић
Стојан Конић
Милан Карабашевић
Синиша Стаменковић
Станиша Ђорђевић

Партизани, официри, жена у мушком капуту, келнер, умоболни, војници спроводници и други.

Догађа се у малом руском граду за време немачког надирања ка Москви.

Карте за сва три дана, могу се добити у посластичарници
Станојевић од 10-12 и од 5-7 часова по подне.

Деца испод 15 година неће се пуштати на претставу.

Улазне цене: I место 20, II 15 дин. ПОЧЕТАК У 8 ЧАСОВА.

37

ОКРУЖНО РОЗОРНИЦЕ

Десктод

Најезда

НАЈЕЗДА

ОКРУЖНО ПОЗОРИШТЕ

Бр.

..... 194

Лесковац

Парезда

~~III~~

Ано Николчево

— *Милош* —

ОРЯНСКОЕ ГОСПОДСТВО

№ _____

Л И Ц А

ТАЛАНОВ ИВАН ТИХАНОВИЋ-лекар

АНА НИКОЛАЈЕВНА-Бегова жена

ФЈОДОР-Бегов син

ОЛГА-Бегова кћи

ДЕМИДЈЕВНА-свој кући човек у кући

АНИСКА-жена уника

КОЛЕСНИКОВ-претседник рео. изврш. комитета

ФАЈУВИН НИКОЛАЈ СЕРГИЈЕВИЋ-мртвац

КОКОРОШКИН СЕМЈОН ИЛИЋ-звезда на помолу

ЈЕГОРОВ људи из Андријеве групе

ТАТАРОВ

МОСАЉСКИ-бивши рус

ВИВЕЛ -командант места

~~ШПУРЕ-сотона из Гестапоа~~

КУНЦ-Вибелов ађутант

СТАРАЦ

ДЈЕЧАК ПРОКОФИЈЕ

МОМЧЕ У ШИЉЕЛУ

Партизани, официри, жена у мушком капуту, келнер, умоболни, војници-спроводници и други.

*Уловит
Линко
Преша
У*

*10.1
Синица*

Тадик

*Буче
Евде
Војан - Јоше
Уеги*

Монте. Вис. Јанко

Боран

~~*Томис*~~

Томис

Мина

Сиванска

Зодрица

Мавор

Догађа се у маленом руском граду у наше време.

А Д А

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ

МОСКВА 1918

ИЗДАТЕЛЬСТВО

СРЕДНЕУЧЕБНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО

СРЕДНЕУЧЕБНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

Handwritten signature in blue ink, possibly 'И. Д. А.'

Handwritten text in blue ink, including the word 'Список' (List) and other illegible words.

ЧИН ПРВИ

Онита соба у старинској кући од камена. То је стан доктора Таланова, намштај по моди с почетка столећа, када је доктор тек започињао своју дрлатност. Лево двокрилна врата, са мутним стаклима до половине; она воде у суседну собу. Обични девојачки кревет и таолетни сточић одређеним параваном у у углу. Мноштво фотографија у оквирима; над свим се истиче један огроман портрет мршавог дечка, великог чела, у морнарској блузи. У широком средњом прозору види се црна улица провинциског уског градића са звоником у даљини, на брежуљку. Сумрачно. Ана Николајевна завршава писмо на крају стола; на другом његовом крају Демидјевна поставља ручак.

Демид

ДЕМИДЈЕВНА. А ноћу су буба швабе побегле из кухиње.

Нетрпљив гест Ане Николајевне.

Беже од немаца. Да само ослушнеш на улици.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. И ти непрекидно по нешто довлачиш кућ у кућу: час излићу потковицу, час поган глас.

Куцање у врата. *Умоз*

ДЕМИДЈЕВНА. Ко то тамо наваљује?

КОКОРИШКИН (промоливши главу). Ја сам, извините, кокоришин, нигде нем могу дајем Ивана Тихоновича.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Он данас оперише. Скоро ће се вратити. Урните, причекајте

КОКОРИШКИН. Ништа, ја ћу овде.

И врата се затворе.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Кокоришкине!... какав чудак!

Она иде за њим и доводи га—он се опире. То је човек слаба вида, не одређених година, у капуту који није кројен за бега.

КОКОРИШКИН. Онда дозволите да не скидам капут, одевен сам по домаћи. Ја сам да ми се акта потпишу.

ДЕМИДЈЕВНА. Седи ту и не сметај. Пишемо писмо Фјодору Иванићу.

Кокоришкин је сео, кашључнуо је и замро с актемташном на коленима. Као да су сви с ума сишли. Боровков је одмаглио с читавом породицом. На врху седи тетка, држи самовар. Одлазе људи.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Нико никуд не одлази. Ето питај кокоришкина, он све зна.

КОКОРИШКИН (придижући се). Тачно је. Одлазе.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Сада је телефонирао колесников и ништа није рекао. А он би, као претседник реонског извршног комитета морао знати.

КОКОРИШКИН. ~~Свићехе~~ и он ће отићи.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Па нека иду. (Сагињући се над писмом.) И не бубњи више, Демидјевна.

ДЕМИДЈЕВНА. Немам шта да бубњим... Али да стари треба закопати док се земља још није сирзла, то ће ти свако рећи. (Кокоришкину.) Аниски су однели твоје кошуље. Преко њих је била врвца, опрана, за везивање косе... и на њу су се слакомили.

КОКОРИШКИН. А која је то Аниска?

ДЕМИДЈЕВНА. Унука, скоро је из Ломтјевке, од Немаца добегла. Чотрдесет врста пидешице превалила. Значи—тесно!

Кокоришкин је саосећаојно заокктао и поновно замро.

Једва сам је чајем повратила, тресе се као у грозници. Сада сам је посла да по шећер, да причека. А тако ми је умиљата; све бајкице, те бајкице... (Ана Николајевна.) Ја сам је сместила на сандуку. Помешће нам под, опрати ме по нешто.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Наравно нека се одмори. (Завршивши писмо.) Ломт тјево! Тамо је Иван Тихонович почео рад, на ферије долазио. Како се све окренуло!

ДЕМИДИЈЕВНА. Пиши, пиши, обливај га материнским сузама. (Љути погледајући на портрет детета.) Можда ће бар дописницу послати.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. (лепећи коверат). Последње. Ако ни на ово не одговори, нека му је бог у помоћи. (Пригушено, скоро плачући.) Извините. Ми смо на вас тако навикли, Кокоришкине...

КОКОРИШКИН. Од срца вас разумем. (Осећајно.) Иако сам, због здравствене стања, деце нисам имао... ипак сам у мислима својим свега имао и, наслађујући се, свега се одрекао. (Додирнувши кришом очи.) Нисам их код вас сретао, ојодо-ра Ивановића.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Он је на путу... Затвори прозоре, Демидијевна, скоро павијони.

КОКОРИШКИН, А јесу ли они одавно на том... путу?

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Већ три године... и осам дана. Данас је почео девети.

ДЕМИДИЈЕВНА. Он нам је несрећан.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Он је уопште био слабог здравља. Подигао се само благодарећи дадиљи. А добар је, само је био плаховит... (Устајући.) Изгледа врати Иван Тихонович.

Даша затвара прозоре штитовима од фурнира и упали свестлост. С кожно торбом, у јеседем мантилу и обичном шеширу, враћа се с рада Олга. Прижмиривши она на тренутак гледа у лампу, затим тихо изговара: "Добро вече, мама!" и пролази за параван. Скинувши мантил, она без мисли стоји, с руком за потиљком.

Хоћеш ли да ти да ти сада подрејем јело, илим ћеш причекати оца?

ОЛГА. Хвала, јела сам у школи.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. (погледајући је). Ти си нешто утучена, Ољенка?

ОЛГА. Нисам, чинити се. (Вадећи из торбе крпу свезака.) Уморна сам, а треба извршити поправке.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. А зашто Ољенка не гледа у очи?

ОЛГА. Тако. Мало пре је војска пролазила поред школе. Ђутке. Повлачење. деца су седела не-ема. И наједном је постало некако пусто... Чак су се и пси утишали. (Врло озбиљно.) На фронту је лоше, мама.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. А када се... то десило?

ОЛГА. Прошле ноћи. Они су с тенковима заобишли пишовску раскрсницу и клином избили на медведјиху. Сваратила сам успут код колесникова: спаљује архиву.

КОКОРИШКИН. Гар лети на све стране, као да црни снег пада. Тезак призе

ОЛГА. Извините нисам вас ни приметила, Кокоришкине.

КОКОРИШКИН (крволочно). Требало би их сада жицом опасати, на артилерију све уништити.

ОЛГА. Иако је нама, у позадини, расуђивати о рату. А тамо...

АНА НИКОЛАЈЕВНА. и шта се још догодило, Ољенка?

Олга ћути.

Ви Кокоришкине, нисте ручали? Идите у кухињу. (С врата.) Дамо, понуди Кокоришкина.

КОКОРИШКИН. Мазите ме, угојићу се код вас, Ана Николајевна. (Одлази).

Мајка гледа на кћер очекујући.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Дакле!

ОЛГА. Само се немој уплашити, мамице... он је жив и здрав. И све је у реду. Мало час сам видела Феђу.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Где, где?

ОЛГА. На тргу... велика локва, и вена површина се мрешка. А он стоји на калдрами, зуре у таму, сам...

АНА НИКОЛАЈЕВНА. сигурно-поцепан, страхан, у подераним ципелама... је

ОЛГА. Не... мршав је јак. Ја сам га само по кашњу познала.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Је ли давно стигао?

ОЛГА. Нисам му прилазила, гладала сам га с капије. Затим сам похитала овамо, да ти јавим.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Па шта смо ми ту стаје... Демидијевна, Демидијевна

Демидијевна утрча.

Демидијевна, Феџа је стигао! Постављај сто, пелинковаче донеси из ормана. Сигурно ће попиту да се угреје. Дајте ми штогод да обучем, ја ћу да отрчим. Иначе ће опет нестати за хиљаду година...

ДЕМИДИЈЕВНА. Врзо си заборавила синовљеву увреду, Ана Николајевна.

ОЛГА (Ухвативши мајку за руке). Никуд ти нећеш трчати. Ми смо му скрели пажњу поводом оне жене. Он је сам отишао од нас, нека се сам и врати. (Осмишљајући тишину.) Неко се креће у нашој клијети.

Прислушкују. Оштри, плехани звук.

Закачио је раменом о корито. Сигурно, неки очев пацијент, па залутао у тмине

ДЕМИДИЈЕВНА (крочи према претсобљу). Опет врата нису закључена.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Иди, сама ћу их закључити. (Одлази.)

Истог тренутка зачује се слаби, пригушени крик. Тако може само мајка. Затим чује снисходљиви мушки бас: "Добро, мајко, престани да цвилити. Руке-ноге су на месту, глава под пазухом- све је у реду!"

ДЕМИДИЈЕВНА. Дочекала је мајка светли празник.

На прагу су мајка и син; она је сада тако малена, и придржава његов лајат, њему је то очито непријатно, Фјодор је висок, великог чела као у оца; дрско коља је увек на опрезу, бљеска у дубоко утонутим очима. Њему не пристаје ти кишорски брчићи, истањени као конач, кожни капут сврнуо се од времена, раме је умрљено шд кредом, чизме блатљаве. У зубима му се дими цигарета.

ФЈОДОР (Избавивши се из грчевитих материних руку). Здраво, сестро. Не ти бити понизење да ми пружиш руку?

ОЛГА (неуверљиво се покренувши њему). Фјодоре! Феџа, мили...

Збуљен њеним изливом, он устукне.

ФЈОДОР. Ја сам, знам, назебао у путу... Не зуре.

И одједном се потреса жеток наступ кања. Цигарета пада на под. Олга је збуњено подиже у пепењару. Он приноси марамицу устима и вично је скрива у руке. Ето, видиш, какав сам постао!

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Угреј се поред пећи, Феџенка. Наша пећ је врућа. И скини ту своју козу... Дај ја ћу је обесити.

ФЈОДОР. Нека, сам ћу. (нетрпељивије.) Та пусти, рекао сам ти.

Она постаје још мања, устукне, Фјодор ставља свој капут да стоји дупке на доду поред врата.

Није он достојан чивилука, може постајати и овако. (Припретивши прстом наоко.) Да стојиш! (И тексада, уместо поздрава.) А дадица је остарела. Још није опружила панке?

На лицу Демидијевне није се покренуо ни један мишић.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Ова остани с Фјодором... док ја припремим што за (Фјодору, бојазно.) Бев вечере нећемо те пустити.

ОЛГА. Припремиће Демидијевна, мама.

ДЕМИДИЈЕВНА. Не дирај је, нека руке своје нечим запосли.

Ана Николајевна жури се да оде. Угледна је усну.

ОЛГА (горко). Изгледа, Фјодоре, да је љубав према тој жени, у коју си пуц прогутала све у теби, чак и љезност према мајци. Али, ти би могао према њој бити и љезнији. Она је добра. Она је ради нас двоје и конзерваториј оставила а какву су јој каријеру прорицали!

ФЈОДОР. Неугодно ми је, зар не схваташ. Три дана сам скитао улицама, боја сам се ући, само да не бих... чуо ово надробно нарицање. (Он иде по соби, радознано додирујући познате ствари.) Све исто, на истим местима... све познате. (Отвара клавир, дотиње дирке.) Свира ли мајка још увек?

ОЛГА. Ретко. Ти јој ниси писао ни једном. Јеси ли се стидио?

ФЈОДОР. Не, онако. Био сам заузет. (Погледа на потрет; на тренутак његова његова поза подудар се с позом дјечака на портрету.) Сви ми бивамо деца и ето шта од деце постаје. (Дадињи, не окрећући се, преко рамена.) Шта ти, стара, пијеш у мене? Чак су ми се леђа зажарила.

ДЕМИДИЈЕТНА. Уживам, Феђенка. Страшно си се пролепшала.

ОЛГА. Је ли твој рођ истекао? Ти си, сигурно, сасвим изишао?

ФЈОДОР. Нисам бегунац, не... не бој се, нећу навући беду.

ОЛГА (увређено). Ти се ме без разлога тако схватио. Поседи ти с њим, Демидијевна, ја идем да помогнем мами. (И одлази погнуте главе.)

ДЕМИДИЈЕТНА. Ето, све си растерао. Сада је, види се, ред на мене. Дај да се окушамо, прибори снагу!

Она енергично седе на столицу у средину. Стерпјећи пред њим, Фјодор трза вео кратке рукаве свог капута.

Похвали се дади како си ранио жену, зато што није оценила твоју лепоту.

Он је погледа брзо и љутито.

А ти не узмахуј погледом. Штеди снагу. Скоро ће доћи тата.

ФЈОДОР. (као кривац). Добро, дадице, добро... умири се.

ДЕМИДИЈЕТНА. Ја сам те давно осудила. Чак сам потајно и богу напомињала да биди те узео, тужног и несрећног... али неће. (Осме хнувши се сурово). И види; у исто те време измолила сам од бога свакодневним молитвама сезонски капут за сесррића. А од теби молитва моја није допрла до уха божјег.

ФЈОДОР, слуша стојећи, опирајући се рукама о писмо на столу. Картија шупт под његовим дланом.

Људи животе своје не жале, с невољом се боре. А ти непрестано гледаш у срце своје окорело. Шта си наурио да радиш?

ФЈОДОР. (гледајући у под). Не знам. По старом не могу више живети.

ДЕМИДИЈЕТНА. Је ли савест проговорила... или још боли врат?

ФЈОДОР. (предајући се). Немој, дадице. Језа ме хвата од мог живота.

ДЕМИДИЈЕТНА. А-а, језа. Теби је, горки мој, потребан какавгод војнички шиљел. Он греје кешће по добровина од хиљаду рубаља. Главом си у огњу, до темена.!

ФЈОДОР. Неће ме примити. (Тихо, обазирајући се према вратима.) Груди су ми лоше.

ДЕМИДИЈЕТНА. А ти покушај, промучи се, замоли.

Провирује Аниска: вој је петнајест година. На вој је шарена хаљиница и дебеле пругасте вунене чарапе. Она се снебива, видећи непознатог човека.

Ући, девојче, не бој се. Ми нисмо рогати.

АНИСКА. Ја сам, бајко, шећер донела.

ДЕМИДИЈЕТНА. Остави га на орман, мудрице. Носом не шмркну, чизмама не трупај: буди гледају.

Побожно, на прстима и с испруженим рукама, Аниска односи пакетик. Бен

очи су тако блиставе и тако се заређени образи од хладноће, таква плашљива свежина избија из њених покрета, да човек не може да гледа без осмеја Фјодорово лице се смејкава.

Познајеш ли је?

ФЈОДОР. Права лепотица. Ко је она?

ДЕМИДИЈЕВНА. Сећаш ли се оне чигре што се вртела по дворишту у Ломтијевски и није ти дала да спаваш? То је она, Аниска. Погледај, како је порасла. Побегла је од Немаца. (Аниски.) Позрави се, то је Фјодор Иванович, домаћин. Он се вратио с путовања.

Аниска се клања, облизујући усне. Фјодор је непомичан.

ФЈОДОР. Што се ти смејеш, прџоноса?

АНИСКА. Ја се то не смејем. Такво ми је лице.

ДЕМИДИЈЕВНА. Поразговарај с њом, уме она да одговори.

ФЈОДОР. (не занјући шта би је питао). На, шта раде Немци тамо код вас?

АНИСКА. А шта ти радили! Онако, живе.

ФЈОДОР. А у разговору—јесу ли учтиви?

АНИСКА. Онако, уопште, учтиви. Шта ћеш им—све на страном језику.

ФЈОДОР (Демидјевни). Сва деца у Ломтјеву била су ми пријатељи. Онај дугачки Табаков сигурно већ има децу. Много!

АНИСКА. Троје, најмалађецу је година. (Живље, Демидјевни). Заборавила сам те причати, бајкице... када су повели Табакова са женом на вешање, њихово куће шћена немца за руку и уједе. Исправно су посетанце имали. Немци и кученце подред домаћина—обесе... (Уздрхтавши, као у грозници.) Ето, већ и пси ратују.

ФЈОДОР (Буморно). Та—ако. А Статнов Петар?

АНИСКА. Он је од првог часа отишао у шуму. У купатилу се испарио последњи пут, и купатило запалио. Повео је собом и сина, из шестог разреда. Зову га Прошка.

Фјодор се осмејнуо њеним напевним интонацијама. Аниска се љути.

А што се ти смејеш путниче?

ФЈОДОР. Тако, гледам те: смешна си, када би сви људи били такви?

Олга, отшкринувши врата, изговара само једну реч: "Отац! Све се ставља у покрет. Демидјевна помиче столицу, Аниска изчезава. Узбуђујући се очито, Фјодор заврче унутра крајеве сивог шала којим је обавио врат.

ДЕМИДИЈЕВНА. Не мој се свађати с оцем. Пусти да те покара, непокорни.

ФЈОДОР одлази прозору. Улази Таланов, —мамен, избријен, жустар. Изгледа као да у опште незна да се син вратио.

ТАЛАНОВ. Не ћу ручати. Чаје донесите у кабинет, појачег. Демидјевна, пришиј ми, рођена, најзад ону вешалицу. Већ врећи дан молим. (Примећује сина и тоном, као да га је још јуче видео.) А, Фјодор. Вратио се у родитељску кућу. Одлично.

Фјодор се спрема да одговори. Смита му мукли, не подношљиви кашаљ. Погнувши главу на страну, Таланов слуша скоро професионално и чека да се наступ заврши.

Одлично...

Демидјевна је однела бунду. Фјодор—сакрио марамницу.

Је си ли одавно у гараду?

ФЈОДОР. Од јуче. (И наизуст, као да се унапред припремио.) Ја сам теби и мајци нанео непријатности. Опрости.

ТАЛАНОВ. И ми смо криви, Фјодоре. Ти си био првенац, ми смо те и сувише чували од невоље... и ти си закључио да је све на овом свету—само ради те.

Фјодор при томе направи гримасу.

А та жена... је ли умрла?

ФЈОДОР. Није. Јасам хтео и себе, па лисам успео.
ТАЛАНОВ. А зашто си ти ну... тако?
ФЈОДОР. Волео сам је. Ни за шта.
ТАЛАНОВ. А сада?

Фјодор ћути

Јеси ли дошао да се одморим? Лепо, остани ту, прибори се.
ФЈОДОР. Не, хвала. Сви би ме пазили, поучавали. Ја сам дошао теби на преглед, као лекару.
ТАЛАНОВ. Одлично. Само, брате, ја сада увече слабо видим. Седи ту према светлости, хоћу да те разгледам.

Послушно и чак придижући ивицу абажура од ткањине, Фјодор седе према лампи. Светлост му пада косо на чело. Опирујући се на Фјодорову руку, пружену преко стола, Таланов гледа у синовљево лице. Фјодор тргне руку.

ФЈОДОР. Дакле, је си ли поставио... дијагнозу?

ТАЛАНОВ. Јесам, Твој кашаљ ми се не свиђа, ни тај ужарени поглед, и твоје руке - влажне, топле.

ФЈОДОР. То су ситнице. Јасам мислио надруго.

ТАЛАНОВ. И друго. Ти си паметан. Твоја јеткост долази од твоје збуњености такође. Ти тражиш излаз. То је већ нешто. / Тако разговарају са децом који је нешто скривио. / Погледај око себе, Феђа. Каква невоља иде на нашу земљу! Много напавена руска жена плаче поред поред шумског огњишта... и у њу су жена деца, прожета димом пожара, који никад неће изветрети из њихових дима. Знал ли ти колико је тих измрцарених плаћа прошло кроз моје руке? Јуче је, на пример... / Одмахне руком. / Ех, бол и гњев замагљују главу, бол и гњев, а твоја болест је излечива, Фјодоре.

ФЈОДОР. У толико боље. Седи, пиши рецепт.

ТАЛАНОВ. Већ је написан, Фјодоре. То је правичност према људима.

ФЈОДОР. Правичност? / Разгара се тамним пламеном. / А према теби, према теби лично, јесу ли правични они, које си лечио тридесет година? Ти си био тај који је први, пре светских величина, почео да врши операције на срцу. Ти си био тај, који је, својим тешко зарађеним копејкама основао Поликлинику. Ти си постао градска неопходност: Комунални инвентар као ватрогасна труба...

ТАЛАНОВ. / слушајући полузатворених очију. / Одлично речено, настави.

ФЈОДОР. И ето, Нибелунзи се крећу на исток ломећи све пред собом. Човечуљци беже, човечуљци одвозе своје стризе и своје гљувонеме тетке. А што су заборавили тебе, стари докторе, а? / Заиђи, стани на раскршће, ухвати се за ковчег са туђим прама, можда ће те примити. / И зацени се од кашља. / Ех, унутра све клокоће... и гори, гори....

ТАЛАНОВ. Није рђаво што гори, него што те луди огањ сажиња.

Олга отшкрине врата.

Олга

Не сметај нам, Олга.

ОЛГА. Тата, извини... дошао је Колесников. Он неизоставно мора да те види.

ТАЛАНОВ. / С љутњом. / Да, телефонирао ми је у Поликлинику. "ека уђе. / Сину. / Свега минут разговора. Ти ту у углу припали.

ФЈОДОР. Не бих хтео да се сретнеш с њим. Може ли се на ваш споредни улаз. И

ОЛГА. Склони се за параван. Он жури. То неће дуго трајати.

Фјодор се склања за параван. Олга отвара врата.

Тата вас моли да уђете, друже Колесникове.

Колесникове

Он улази; ~~кхххххх~~ на њему је кратки крзнени капут и леворвер на опасачу. Он еј такође великог чела, високи и по нечем сличан Фјодору, који иза паравана слуша следећи разговор.

КОЛЕСНИКОВ. Ја сам дошао по вас, Иване Тихоновићу. Аутомобил је пре... /

ТАЛАНОВ. Ја нисам изменио одлуку. Не идем нигуд, драги Колесникове. Овде су бити потребнији.

КОЛЕСНИКОВ. Знао сам да ћете то рећи Иване Тиховићу.

ОЛГА./Тиха, не гледајући ни у кога/. Водите рачуна о времену. Небо је ведро, скоро ће напад.

ТАЛАНОВ. Онда хитајте. Нећете стићи да прећете мост.

Б. на... да ме опрестимо.

КОЛЕСНИКОВ. Не пружа руку.

На ви такође одлазите?

КОЛЕСНИКОВ./Оклевајући/. Да нас ко не слуша из суседног стана.

ТАЛАНОВ. Сусед нам је - некера.

Олга хоће да оне.

КОЛЕСНИКОВ. Ви нам, Олга, не сметате. (Таланову.) Ствар је у томе, што

Ју ја... остати у граду... на невесно време. Ја сам јаван партије и док сам

жив...

ТАЛАНОВ. Ето, видите. (Подражавајући глас.) На нико је још била манифестација, не

неопходност... (за Ојодора) као његова ватрогасна труба. У суштину, та не-

опходностивидим нарочиту част за себе. Ја свих тридесет и неколико година

ја сам, три породице, примио на своје руке пола прада...

КОЛЕСНИКОВУ (през осмех). И мене.

ТАЛАНОВ. И вас. Ја памтим време кад је ваш отац био доушар некојн

трговца Мајмина. (Иронично.) Морам вам признати - остали сте од тога. Мало с

случаје.

КОЛЕСНИКОВ (погледавши Олгу). Врсад ће бити времена и за случаје.

Ојодор је закачио Олгин чешаљ на сточићу. Ствар је папа. Колесников напрег

нашу.

Вас тамо нико слуша... Иване Тиховићу.

ТАЛАНОВ. Не слуша... нике.

Колесников приметити Ојодоров канут и кутити подиже очи на Таланова. Истиг

трекучка Ојодор излази иза парована...

ОЈО ОР. Нико - то сам, очевидно, ја. Као што се каже у романима - из вид

је изишло привиђене средњих година. Рутек абенд, бовари.

ТАЛАНОВ (збуњено). Ви се не познајете? То је Ојодор. Мој син.

ОЈО ОР. Грађанин Колесников и ја некад смо се срели. У детињству с

се чак тукли више пута. Можете ли се сачуати?

КОЛЕСНИКОВ. То је истина. Ми у занемареној школи нисмо волели гимназ

сте. (Таланову, прекорно.) Само не схватам... шта има ружно у томе што је си

после дугог разјављања, посетио оца.

ОЈО ОР. Па, прво, син је обележен. Иако. А друго, - непосредна позадина

фронта. Можда је син, без пропуснице, на сто километра одавде скочио с воза

и онда се, преко мочвара, провлачио свамо... с ногајиним циљевима?

ОЛГА. А зашто нас ти, Ојодоре, изазиваш, и чиме нас изазиваш?

КОЛЕСНИКОВ. Ви бадава одржавате себе. Ви сте, истина, посрнули... али

кад су нас пустили, значи - друштво поново има поверење у вас.

ОЈО ОР. Искривите? Добро. Онда... ви сте се мало прије изрекли... да

немачко пријетељ, на руско коње за медведе. Так-так! Дакле, не не бисте ли узели у одред једног таквог... човек који се поправио? Истина, он нема солидних препорука, али.. (тврдо и гледајући у очи) он ће све извршити. и не боји се смрти. он је с вои три године спавао у загрљају.

Неугодно ћутање.

Не одговара ?

КОЛЕСНИКОВ. Ја остајем само до сутра. Ја такође напуштам град.

ФЈОДОР. Разумљиво. (Гладећи брчиће.) Да ли због тога тако упорно препоручујете тати... да кида одавде?

ТАЛАНОВ. Молим те, Фјодоре, да будем узудан према мојим пријатељи-
ма. ~~КОЛЕСНИКОВ~~

КОЛЕСНИКОВ. Ја ћу му одговорити. Иван Тихановић дао је људима читавог себе. Њему долази чак из суседних реона. Ми смо желели да га скло-
нимо од опасности. Овде ће бити доста бучно, почели да оживљавају сва-
којаки мртваци. Већ се и сада помађају из подземља змијске главице.

ФЈОДОР. Према томе, мојој сестри, на пример, та бука ће бити корис-
на?

ОЛГА. Ја остајем са школом, Фјодоре.

ФЈОДОР. (с рукама у џеповима, жуљајући се). А није ли ствар једно-
ставнија? Немцима ће за разне дужности, бити потребне угледне фигуре...

ОЛГА (омтро, алудирајући). Бојим се, Фјодоре, да су их већ нашли.

КОЛЕСНИКОВ. Завршите своју кесао. Мене чека мајка у аутомобилу.

ФЈОДОР. А зар се ви не бојите да ће тата овде, без вашег надзо-
ра, починити гомилу глуности?

КОЛЕСНИКОВ. Ви сте озлојеђени, али вамој несрећи криви сте сами
ви. (Свим тога) Свим тога, ја немам кад да понирем у ваше душевне пијансе.
Други пут. До виђења, Иване Тихановићу!

Они се загрле. Колесников преноси поглед на Олгу.

ОЛГА (Тихо). Ја ћу вас испратити до аута.

КОЛЕСНИКОВ (Фјодору). Од срца вам желим да нађете место у животу.

ФЈОДОР (у ђапцету). Мерси-и.

Олга излази за Колесниковим.

ТАЛАНОВ. Стигли га и извини се, Фјодоре!

ФЈОДОР. Доктор Таланов никада није тукао своју децу. Јесу ли се
с година, изменили његови погледи на васпитање?

Таланов уморно притвара очи. Браћа се Олга. Она се зимоморно уклатила
за рамена.

ОЛГА/ Звезде, звезде... И, изгледа, већ лете.

ФЈОДОР (опу, с извесним осећањем кривице). Слушај, зар га се ти још
увек бојим? Колико се ја разумем у артилерији, тај топ више не пали.

ТАЛАНОВ. Сада знам твоју болест. То је, Фјодоре, самољубље.

Њему се смучи. Придржавајући се за крај столњака, он се спушта у
наслобачу. Олга јурне према њему..

ФЈОДОР. ОЛГА. Тата, шта ти је?... Хоћеш ли воде, тата?

ДЕМИДИЈЕВНА, која је ушла с вечером, хита да јој помогне.
Само рико, тихо, да не би чула мама...

Тек што им је пошло за руком да му даду воде и подмедну јастук
под главу, долази Ана Николајевна.

Мама, љеми је већ боље. Је ли да ти је ић већ боље, тата?

ТАЛАНОВ. Тежак дан сам имао. Све деца, деца...

ДЕМИДИЈЕВНА (Фјодору). Одлази већ... несрећнице! (Сасвим тихо.) По-

Преко дадињина рамена Фјодор непрестано гледа на оца и жене које су се узурбале око њега. Изгледа као да он не верује да такве ситнице могу да изазову такве последице.

ОЛГА (прилазећи Фјодору). Збиља, боже је да одмах идем. Отац рано устаје... посла је много, много се умара.

ФЈОДОР (узимајући калуп). Нисам знао, Олга, да је то... твој вереник. Опрости!

ОЛГА (горко). И то је све што си ти схватио читаве ове вечери, Фјодоре!

Из даљине стално се повишавајући и појачавајући, избија сигнал за узбуну. Фјодор слуша подиствене главе, затим одлази и ника га не испраћа. Путаше. Затворивши уми дјановима, Олга седе поред отома и почиње да поправља свеске.

АНА НИКОЛАЈЕВНА (музу). Дошао ти је Кокоришкин с актима. Новони га, Демидијевна.

ДЕМИДИЈЕВНА (према кујни). Ури, канцелариски мозге. Сасушио се, сигурно, поред пейџи.

Она одлази. Уместо ње појављује се Кокоришкин и јом у доду вади масти-оницу на дѣна.

ТАЛАНОВ. Задржао сам вас, Кокоришкине.

КОКОРИШКИН. Нипта, нипта. Сам сам просаварио и доколици.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. А о чему ви саварите? (В болом.) Не ваља о сину?

КОКОРИШКИН. Моје саварије су више из области новопривреде. (Претурајући по агентацији.) Цар Диоклецијан удавко се од државних послова ради гајева купуса. У Имирју. (Подигнувши прст.) Сдгајивао је огромне главнице. (Додајући картију.) О сировој, ево одбрандбених мера.

ТАЛАНОВ. То је о курсевима за кудиче? (Потписујући.) А био јето диван дај, Ана... И све оно што смо нас двоје саваљали, било је пред нама. И ти полагаш испина, на теби је пролетна жамина. И ти си тада свирала... већ заборављам шта оно.

Ана Николајевна прилази клавиру. Једном руком, својејш, репродукује познату музичку фразу.

И даве, даве. Тамо има места, где продиру вјетар и нада.

Тада она седе и свира свом снагом. Туђејш, Кокоришкин додаје, а Таланов потписује акта.

КОКОРИШКИН. И последњи, Иване Тихановићу.

Чује се експлозија бомби, затим друга - јом ближе. Музика се наставља. То је борба супротних стилија. Када херојска мелодија испуни све у-сколо, долази трећа експлозија, сасвим близу. Прасак стакла и падање материјала. Светлост се гаси. У зурби, Ана Николајевна освира два сле-дје такта. Затим тишина.

Не преврните мастило, Иване Тихановићу. Причекајте, креснућу вибицу.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Ова, упади лампу. На прозору је била.

Иване вибица. Олга је већ код прозора. Огромне сенке кину се по зидовима. Кратка павба и неразумљива галама на улици. Лампа се разгара споро. Сви су на ногана. Фејин поррет лежи на поду, и као да је на-слушило друго вече другог света. Демидијевна долази из кујне, носећи догорелу свећу.

ОЛГА. Демидијевна, донеси мењу да се помете стабло. Сећа је пао.

ДЕМИДИЈЕВНА одлази. Слаби кук пред врата. Таланови тек сада при-мењују да на стоници пред улаза седе непознати старци с чворно-ватом товаром међу коленима. Он се осмехује и клима ћелавом главом, као да поздравља или моли за милост и склоњитице.

ТАЛАНОВ (с пристожног осмјеха). А како си се ти, оче, нама овде?

СТАРАЦ. Од страха сам се увукао, домаћине. Небеса се руше.

Олга приноси лампу ближе. На госту су прљаве ватиране и испрошивене панталоне и исто тако блуза; торба и овештала капа леже му пред ногу. Кокоршкин, као да љушка, са свих страна разгледа старца.

ОЛГА. А одакле си ти, старче?

СТАРАЦ. Ходочастим, као Лазар... у плашту, у коме сам био сахрањен. И, гле, плоча гроба мојега још увек гледа за мном. (И, лупкајући штапом, уперео је тако оштар поглед у угао, да су сви и против воље погледали у истом правцу.) Што си, кукове своје растворила, удовице камена!

АНА НИКОЛАЈЕВНА (полугласно). Вероватно болесник... дотетурао се к теби на преглед.

ТАЛАНОВ (већ професионално). А ходочастии ли одавно, оче?

СТАРАЦ. А него! Ум је ненасит, шапће-година, а ноге стењу-триста, триста. Тако и лутам, између два бича.

ОЛГА. Па ти, дедице, ниси долутао где треба.

СТАРАЦ. Је ли ово кућа Фајувина?

ТАЛАНОВ. Кућа је Фајувиних, али ти требаш да идеш преко трга. Не сећам се који број, али кућа је такође бившег трговца Фајувина. И тамо станује доктор, као што сам ја, само с брадицом. Он је специјалиста баш за ходочаснике. Њему иди.

АНА НИКОЛАЈЕВНА (полугласно). Нека причека, док не пређе напад.

СТАРАЦ. Хвала ти, Ана Миколавна, на болећивости твојој.

АНА НИКОЛАЈЕВНА (прене се). А откуд ви мене познајете.

СТАРАЦ. Можда смо се случајно срели у сну. Ево ту је наслобача, мекана... и наслобачу сам снιο више пута. Она је одоздо нагорела.

ОЛГА. Нигде она није нагорела, ви се варате.

СТАРАЦ. Јесте, ћерко, јесте. Сан је изгледао овако: точкић се откотрљао, и покућар донесе свећу и постави је под наслобачу. Умало пожар није направио.

ТАЛАНОВ. Не сећам се таквог случаја.

СТАРАЦ. Па дај да погледамо, Иване Тихоновичу, Придржи моју тобагу, домаћице. (Кокоршкину.) Помози ми, мувља јектико.

Он и Кокоршкин преврћу наслобачу бочно. На платненој постави јасно се видеа велика прогорелина. Таланови се сагледају.

Тебе, ћерко, још није било на свету, а ова ствар је стајала у канцеларији Николаја Сергујевића Фајувина.

И нешто се у односима из основа изменило. Кокоршкин се с поштовањем и церемонијално клања старцу.

КОКОРИШКИН. Добро дошли-Никола Сергејичу. Намучили смо се чекајући. Дошло је, дакле?

СТАРАЦ. Притрпи се, сад ћемо видети.

Јустар, чак подмлађен, он прилази старомодном телефонском апарату и дуго врти ручицу.

Је ли то централа, централа... (Заповеднички.) Што теби, канаринко, нема тако дуго на телефону. Овде говори градоначелник Фајувин. Ти немој да дрхћеш, ја те не једем. Треба ми милиција. Дај коју хоћеш. (Опет окрене ручицу.) Милиција, милиција... Јој, јој, -ни гласа од власти!

КОКОРИШКИН (клањајући се и умињавајући Фајувину). Можда су се од страха завукли у мастионицу, Никола Сергејичу. Хе-хе!

Фајувин веша слушалицу и крсти се сурово.

ПРВА СЛИКА

И гле, несрећа страховите најезде покрила је небо градића. Иста соба, али нешто је из ње отишло неповратно-постала је сумрачна и тесна. Фјодорове хотографије више нема; само срамна мрља, у паучини и с чавлом у средини, зија на тапетима. Померене ствари, непокушљено посуђе на столу. Јутро. У средњем прозору види се снежна улица са истим, али већ напола сасеченим звоником на брежуљку. Суседни прозор, избијен оне незаборавне ноћи, закован је преко ћебади-фурнирским дашчицама, Однекуд одозго, - час јача, час слабија, - допире песма м'шараца, суморна од беснослице. ОЛГА, у зимском оделу, спремна је за одлазак. АНА НИКОЛАЈЕВНА држи врата и кваку.

ОЛГА. Мама мени је сваки минут драгоцен... Мама!

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Нећу да те пустим, Олга. Нећу да те пустим.

ОЛГА: Та схвати, деца се могу скупити... Од шездесеторо-макар троје. Шта ће бити с њима?

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Седи и размисли-каква предавања могу бити данас. И који ће сметењак послати своје дете у школу.

Два пучња, један за другим. Погнуте главе, сметено и безгласно, неко протрчи испред прозора.

Иди од прозора, Олга.

ОЛГА/променивши место/. Неки живе поред глувих баба, а оне не би чуле ни земљотрес, ако би се десило... Ја морам, ја треба да идем. Ја за то примам и новце, мама!

Т. ЛАНОВ/из друге собе/. Пустите човека да нешто ради, Ана!

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Хоћеш да изгубиш и кћер? Последњу Иване. ДЕМИДЈЕВНИ, која је ушла из кухиње. Шта су се ти тамо распојали? Као на онелу...

ДЕМИДЈЕВНА. Заузели су и горњи спрат, и кућицу у дворишту. Кудгод погледаш-протрчи војник./поверљиво/Опет су данас четири немца навли распорена. А на њима цедуљица за све иста.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. А шта је на цедуљици?

ДЕМИДЈЕВНА. А на цедуљици је запис, веће-добро дошли. Шта су народа похватили! И ту код нас, на кући, висе плава хартија-Нуде велике новце, ко ода. Траже...

АНА НИКОЛАЈЕВНА. А кога траже?

ДЕМИДЈЕВНА. Ко га зна; некаквог Андреја. А у нашем граду закупило би се до тридесет комада Андреја.

ОЛГА. Нас, Демидјевна, то не занима. Ми смо буди мирни. И вама је боље да гледате своја посла.

ДЕМИДЈЕВНА. Да се упишемо у Швабице, а?/Увређено./Кромпир нам је у подруму, трема проћи поред немца. Да пошљем Аниску? Она ће протрчати, као ветрић.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Док се ово не стиса, нека нико из стана не излази. Пошљи је овамо да поспреми сто/Олги, пошто изађе Демидјевна./Распитај је шта се ради у Ломтјеву.

Не скидајући кацик Олга стрљиво седе на столицу.

Улази Аниска.

АНИСКА. Вајкица ме је послала. Шта треба да радим?

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Покупи посуђе, девојчице, само немој што разбити. Аниска пукће од важности задатка, који јој је поверен и прихвате се посла.

А Олга вели да си ти без разлога побегла из Ломтева.

АНИСКА/разборито/Како без разлога! Стали су да бесне, Ана Миколавна. Собу зарјеју жене натерају унутра, удесе како треба... и пуче зло. Имала сам другарицу, у једној смо скамљи седеле. И она је гола голцата у студену воду скочила./Женски, крајичком мараме, доидрује око./Сигурно се сећате нашег језера?

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Сећаш лик се, Оља, ломтјевских језера? Околу су старе и ливе... Сећаш ли се?

Олга индиферентно гледа кроз прозор.

./.
АНИСКА. Један официр је дивљао више од свих других. Субеласт, дим, а понав. Осрамоти, на још удари печат од црвеног воска на леђа. А за то, Ана Николајевна? На жена, ваљда, није писмо.

ОЛГА/устају одлучно/. Е, мамице, ја идем. Иначе ћу закасни. АНА НИКОЛАЈЕВНА. Метни стару мараму. И погби се, погрби се на улици. Грбава и сирота никоме неће пасти у око.

Олга отвори врата и домах их затвори. Улете гласови препирке: гунђање Дашина басића и познати тенорич Фајушина.

ОЛГА/Опу, у суседну собу/. Изађи тата, почиње светлети живот. Дојзи ти власт у посету. Ја одох на споредни излаз./окрећући се/ Не брине ме... брзо ћу се вратити./одлази/

Бранети се од насрљивог госта, појављује се ДЕМИДЈЕВНА. На Фајушину је широки летњи капут с борама од лежања у говчегу. Чизме тврди оковратник и ћела блистају, као да су воском премазани. Фајушин има изглед и држање убоје пре револуције.

Фајушин. Прођи се враголија, голубице, ја сам стар. Себи руке, мање се.

ДЕМИДЈЕВНА. Не види се баш да си Лазар. Други пут ћемо те боље зарити да не измилиш.

ФАЈУШИН. О-хо, луде! Мичи се, не љути ме, мичи се!

ТАЛАНОВ/излазећи пред Фајушину/ И збиља мичи се, Демидјевна.

Она гледајући попреко и гунђајући, одлази у страну.

ФАЈУШИН. Зар такве речи, и то пред светом, и у таквој ватри, на коме?... мени! Ај, луде./свима/ Честитам Вам, мили моји. Светлост, светлост више није иза гора.

Сви ћуте, он узалуд чека одговор.

А ви немојте ћутати, разговарајте са мном, мили. Цидам дошао по кирију, мир доносим. И дошао сам сам. Ево, сав сам ту.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. А чему ви нас плашите, Фајушине?

ФАЈУШИН. А чиме тебе домаћице, овај сви кукавац може уплашити, чиме? Твој дом је сат меда, а моје гнездо, где је? Где је слава моја, фирма где је? Један париски лист писан је да је лан Фајушки нежнији од увојак Ниноне Ланкло... И нестале. А где је приј мој љубљени? У тесној земљаној клети почива.

ДЕМИДЈЕВНА. Сигурно га је, вушку погану, требало послати у сиротиште? Већ је почео а диже кајку на луде.

ФАЈУШИН./најло ојрену главу, те му се оковратник уреше у врат/ Шта? Свијем кукавцу су никли оштри зубући. Чувај се, старице, да те не уједе.

ТАЛАНОВ. Ти ми, Демидјевна, опет ниси примила вешакицу. Донеси у кабинет. Ека пришије Ана Николајевна.

Обе су разумеле и одлазе.

Ви сте, наравно, послон дом мене, господице Фајушине?

ФАЈУШИН. Погодили сте. Већ друди дан желим да из душе поразговарам с вама, Иване Тихоновичу./Аниски, која мете под, подижући намерно прапину на Фајушину/ Стани ти, чедо, тамо на улазу. Њим ауто стигне јави. Иш!

Аниска отрчи.

Сједнимо Иване Тихоновичу. Старци смо, а стојимо као на двобоју.

ТАЛАНОВ. Слушам Вас.

Седну.

Фајушин. Што пешице, што трком-светли дан долази. Скоро ћемо нас двојица, скинувши капе пред светим вратима Спаским, ући у саборну цркву светог Архангела. И паћемо на камен и усплакаћемо, изгнаници из раја./Узд/ Отлад нисте били у Кремљу?

ТАЛАНОВ. Одавно.

ФАЈУШИН. Ни ја, никако нисам могао да се наканим. Прво сам, знате скитао, затим сам чампо у самоћу, затим сам се бавио изградњом у брдима Акатуја... Приметивши Талановљев покрет/Опростите?

ТАЛАНОВ. Не разумем... чиме сам заслужио толико Ваше поверење.

ФАЈУЊИН. Сличност судбине. Чи ја ни ти нисмо оптерећени милостима пређашњих. Може бити, синови ваши су, у државној кући, спавали на истим даскама. Осим тога... /Он шкљоцне поклоном часовника и зацокне/ Ој-ој, иде време! Пређимо на ствар. Ова кућица се свим својим садржајем одређена је за команду. Прво су хтели у школу, где је ваџа Олга Ивановна, али почем је изгорела до темеља, а оправка је сада, сами знате... Једном речи, сада ће овамо ради прегледа, стићи ађутант команданта Вибела и господин Мосаљски. Значи, вас и ваџу супругу истераће одавде под старе дане. Али... /скоро на ухо, пријатељски/ бог је велик! Како сам чуо, Вибел је ишао у лов на тигрове, али се, слично Првome Петру, господару, страшно боји мишева. Па да ми њега мишевима, а?

ТАЛАНОВ. Будите краћи, ја брзо схватам.

ФАЈУЊИН. Разумем/пословно/ Јутрос су опет нашли четворицу. Сви су убодени истим потезом, у слабину. И цедуљица... Значи у граду је остао неки шаљивчина. Андреј му је име, Андреј. Ко би то могао бити, а? Да ми је да му бар фотографију видим-какав је то витез без страха?

ТАЛАНОВ. Фотографијом се не бавим. Андреја међу познаницима немам. Већином су - Ивани. И сам сам такође Иван.

ФАЈУЊИН. Сад ће страдати невини. Вибел је попустиљив, али не може од Шуреа. А тај Шуре... Знате ли шта је ђаво? Е, а господин Шуре самим тим ђаволом, као крпом, свако јутро крв усвојој канцеларији брише. Обрише, добро испеди и обеси на ује да се суши. Да-а. А шта би се и тај Андреј размахивао? Мосаљск је пао, догледом се већи виде вранци на крову цркве светог Арханђела... /управо у очи/ Како би било да га ви на састанку убиједите да се мане греха и не узмућује наш ~~кнез~~ град!

ТАЛАНОВ. Кога то да убедим? Шуреа, ђавола или цркву светог Арханђела?

ФАЈУЊИН. Скоро као дете/Не, него онога, знам... Андреја.

ТАЛАНОВ. Да изађем на трг и да вичем дођ ме не чује, је ли?

ФАЈУЊИН. Мањ ако га тако не дозовем! Шарните ви већи цедуљицу да дође ради хитна посла. Кокоринкон држи да ви његову адресу посигурно знате. Па се лепо састаните.

Он умњато глади Таланов њав рукав. Овај устаје, помичући столицу.

ТАЛАНОВ. И опет сте ви Фајуњине, забасали куд не треба. Ја такву дужност никад нисам вршио.

ФАЈУЊИН. Такође устаје/Какву то... дужност?

ТАЛАНОВ. Дужност целата. Нећу ја то моћи, нисам више при снази. Ту знате треба и узе насалушити, и леж нацедуљима одући...

ФАЈУЊИН. Е баш штета. Бојим се ... Нешто се Кокоринквн много врти около. Ако се слаже с Мосаљским, из уста ће залорај отети... /С надом/ Није до хитње, можемо и сутра, а?

Престрављена изгледа улети Аниска из претсобља.

Шта је, шта има?

АНИСКА. Стигао је генерал.

Она се за час устумара па се неприметно сакри иза прозорских завеса. Фајуњин погледа кроз прозор.

ФАЈУЊИН. Држите сада своју срећу, Иване Тихоновичу. Вибел лично је дојездио! /Он унапред замре у поклоњу/.

Улази МОСАЉСКИ, из редова емигрантског покољења, у руској, сигурно очевој кпуљачи и краткој командантској бунди од штављене коже. Он пушта пред собом понавo ађутанта КУНЦА, субеластог као дим.

КУНЦ. Ахтунг!

Затим се трљајући промрзле уши, појављује ВИБЕЛ, ~~високи~~ постарији официр, у шивелу. Фајуњин трчи у сусрет.

ФАЈУЊИН/брзо/ Срећан сам што могу да вас поздравим у свом властитом дому, где сам познао живот и родио сина, који је пао у самопрегорној борби с комунизмом. Фајуњин, градоначелник, Фајуњин!

КУНЦ. Цурик!

ВИБЕЛ/Куњу. Олимерено и давано као да нисте ~~комични~~ /

дао наређење мојим официрима да у овој зени говоре руски./Окренивши се напола/. Склаве?

МОСАЉСКИ/Преводи на ухо/. Роб.

ВИБЕЛ. Роб може не знати језик господара, а бер господар мора знај језик роба.

КУНЦ/Поцрвеневши, с напором/. То је та-ако татко господин мајор.

ВИБЕЛ/Шути/. Али и ја говорим руски./Показујући прстом на Таланова/. Ко је ово?

ФАЈУВИН/Одано/Знаменити овдашњи, извините на израз, ескулап, Таланов.

Вибел се нагне Мосаљскоме.

МОСАЉСКИ/На ухо/. Арц.

ВИБЕЛ. Са што пути?

ФАЈУВИН. Доктор Таланов узбуђен је од части, што види господина Вибела.

МОСАЉСКИ. Теби, Фајувине, више приличи да господина команданта ословљаваш - господин мајор!

ВИБЕЛ. Све једно/Таланову/Треба гофорити, мој пријател.

ФАЈУВИН. Син господина Таланова познат нам је као борац против совјетске власти.

ТАЛАНОВ/планувши и са стодом/. То је све неистина. Ја и неистина.

ФАЈУВИН. Скромност, син господина Таланова заједно са мојим херојски сином Гаврилом...

Вибел се мршти.

МОСАЉСКИ. Када ти Фајувине, поменеш то десети пут, ми ћемо те послати на дугорочан боравак код твог сина./Таланову/Одговарај. Колико овде има соба и излаза?

ТАЛАНОВ. Када сте се ви млади човече, родили, ја сам већ имао десет година верне службе својој домовини/Побутаваши/. Три и кухиња. Излаза-два.

МОСАЉСКИ/Оборивши очи/Има ли подрумских просторија?

Таланов одречно одмахне главом.

Зели ли господин мајор да прегледа распоред соба?

ФАЈУВИН/трчећи напред/. Овде је, изволите видети њихов кабинет. Има једна незгода: окрени како доћеш сто долази према прозору. Наравно ако се постави још један стражар...

Мосаљски га узхвати за раме и задржи.

МОСАЉСКИ. Остаћеш овде, Фајувине.

ТАЛАНОВ. Моги ли ја сада отићи?

Нико му не одговара. Вибел погледује на Кунца, и овај такође остаје.

МОСАЉСКИ И ВИБЕЛ одлазе.

ФАЈУВИН/зучно/Ако ви сами Иване Тихоновичу, не видите своју корист, онда барем мени не сметајте. Та они ће Вам овде све крвљу упрвати!

ТАЛАНОВ. Ах, оставите ме, оставите ме, Фајувине.

Поред прозора, где стоју Кунц, задржти завеса. Кунц је радознало помиче у страну. Приљубљена уз ивицу од прозора, узаснута Аниска пути. Кунц препознаје своју бегуницу.

КУНЦ. Ах, ду, мајн фајнер кефер?

Он пружи прсте према њеној бради. Цикнувши, Аниска јурне у бекство. Понављајући: Ком мал хер, ком мал хер, лајбхен-Кунц жури за њом. Браћа се узнемирили Вибел, у пратњи Мосаљскога.

МОСАЉСКИ. Ко је ту цичао?

ФАЈУВИН/ширећи руке/Ето, десно се случај! Јурну миш и право цурици под сукњу...

ВИБЕЛ/Тихо/Шта јесте миш?

МОСАЉСКИ/На ухо/Маус.

ФАЈУВИН. Вило их је ту и раније сијасет. Узроком суседства са пекаром. Ива танета, понакад, читава јата гребу.

10
./.
Вибел погледа неодлучно себи под ноге. Сметкајући се као какав кривац, враћа се Кунц.

Само су они ту умињати господине мајоре као канарнике...

ВИБЕЛ/стресе се/ А, не. Ова рђава кућа. Нема оно, но... Каји раум фир ди вахт маншафт.

МОСАВСКИ. Пратећа чета.

ВИБЕЛ. Да то. Вир нисен инс алте лок цурик.

Подинавши два прста на поздрав, и обазирјући се још увијек по угловима, он се okreће ка излазу. И да би појачао утисак, фајуџин се адлучује да му препречи пут.

ФАЈУЏИН. Само господин е мајоре, од бих нема штете... од мишева. /показујући како се то на делу ради/ Само га притерам у угао, прстичима овако заврнем вратић... И кроз прозор. Салто мортале, и готово!

Вибел убрзава корак. Не заостајући, фајуџин одлази за њим.

МОСАВСКИ/сада већ учтиво/ Реците, докторе... Ја не верујем много овој лисици. Јесу лим ту доста упадали мишеви?

ТАЛАНОВ/У лице/ И пацови, господин официру.

У Талановљевим очима не види се ни трукне потсмежа. Мосавски се нерадо хвата за кваку. Облизујући усне, фајуџин, који се вратио, стаје побочке у вратима, да би га пропустио.

ФАЈУЏИН. Јесте ли видели како ми је излетео као закупац. Урлајте ура, Иване Тихоновичу: ја лично становаћу код вас. /У радости он чак покушава да загрли Таланова/ Зато ћу вас малчице стеснати... Кабинетнић ћу вам узети. Привремено! Великој фирми место је једино у Москви. А, да, позвао сам га и на прославу нашега. Четврт века нисам славио имендан... Сада ћемо га пролумновати по новом календару. Поклоне не очекујем, а ви са супругом извљите!

ТАЛАНОВ. Нема изгледа, ми смо болесни људи...

ФАЈУЏИН. Немојте гледати с висине: лично ће Шуре доћи. Ваљаће! а што се тиче Андреја, промислите. И ако ћемо ми... /загометно/ њега, можда, још вечерас сами видети, политички би било важно да то потече баш од вас. А збива је већто смињено: д о б р о д о ш л и! Шуре сеж тако распалио да варнице од њега лете кад чује те речи.

ТАЛАНОВ. Заморили сте ме, заморили сте ме, фајуџине.

ФАЈУЏИН. Лети морам још унутраву, затим на сахрану немачких мртвака, на конференција са зитељима... Муке! Ви за то време прекесите ствари, а увече ћу се и сам пребацити. Ајфидервег, што значи - у здрављу господине ескулана.

И оде, направивши балетски поклон. Таланов стоји једну минути на средини, понављајући: "Мајмун, мајмун..." Затим почиње да скида фотографије са зидова. На том послу га и затиче Ана Николајевна.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Шта то радиш, Иване?

ТАЛАНОВ. Ослобађам празњави место, Ана. Ово је најмиљено за мајмун-карник.

Ана Николајевна завија главу вуненим палом.

Јеси ли далеко наумила?

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Ма била сам забранила излазак из куће. Војници се враћају по граду, трезни су гори од пијаних... Аниске нема, Иване.

Ушавши на стража врата Олга провази за свој параван.

Бар се Олга вратила кући кваја бору/гласно/ Ова, дошла су ти нека твоја два друга ради школских послова.

ОЛГА. Ништа они ће причекати.

Ана Николајевна одлази.

ТАЛАНОВ. Шта има ново у школи, Олга?

ОЛГА/скоро безбрижно/Као и увек,мама је била у праву.Ни једно дете није дошло./она излази и узима хлеб са стола./Страшно сам огладела.

ТАЛАНОВ.А шта си радела у школи?

ОЛГА.Завирила сам у учионицу.Празна,у нареду...Само промаја више Африку на зиду.Тамо је прозор разбијен.

ТАЛАНОВ.Је ли разбијен један или...више?

Спустивши руку с хлебом,Олга нетремице гледа у оца.

Ми смо,Оља,живели у љубави.Ти пред нама ниси никада имала тајни.И ето, дошао је час искушења,а ти измишљаш разбијени прозор...и читаву Африку као гробну плочу,наваљујеш на наше друговање.Ти си расејана.Ниси чак опазила да је школа изгорела,Оља.

ОЛГА./хватајући очеве руке/.Тата,ја нисам могла друкчије.Немам ни права.Та ти и сам захтеваш да се бијем с њима...У мислима захтеваш.Јер кога ћемо ми послати тамо,зар Фјодора?/Нежно и горко/А ја већ и нисам твоја,тата.И ако мећ ме жалити-Отићи ћу./У њеном гласу,кроз сузе зазвучи нота,још непозната Таланову./Ах,како их мрзим...Њихов говор,њихов ход-све.Ми ћемо их поучити,ми ћемо им дати лекцију из скромности.И ако топова не достане и ноуте ивучунају,нека моја крв буде отров за оца,ко у вој ноге окваси!

ТАЛАНОВ.Где,каква је постала!Па зар те ја корим,или одвраћам,Олга,Ољенка?

ОЛГА.Не плаши се за мене.Јака сам...и страшна сада.Туђој жалити нећу поверовати,али се ни сама нећу пожалити.

ТАЛАНОВ.Утри сузе,мајка ће видети.Ја ћу да погледам шта је с њом,а ти прими своје госте./Са пола пута,не окрећући се/бајући се изабрао да се вечерас спрема раница.Па ако мислиш у школу...

ОЛГА./мирно/Хвала.Вићу обазрива.

Отац одлази.Олга отвара врата од кухиње.Она не изговара ни речи.Исто тајутећи улазе Ј е г о р о в,рожав,у бешачком гуњу,и за њим-мршав,живих црних очију-Т а т а р о в,у зимском капуту направљеном од шивела.Говор брзо,тихо без наглашавања и стојећи.

Ко се од Вас сетло да се претставите као просветни радници?Погледајте какви сте!А да је у кући лекар,и да сте морли доћи засебно на преглед,-то вам није пало на памет.

ТАТАРОВ.Тачно.Немамо још уметности.Учимо се,Олга Ивановна.

ЈЕГОРОВ.Ништа,научиће мршва.Муници су постали као барут,само либицу треба принети./Предајући завељај у комаду материје за цаклове./Старац Паранов дао нам је свињетину да предамо Ивану Тихоновичу:лечити је жену...Јеси ли видела Андреја?

ОЛГА.Јесам.Веома је незадовољен.У прудкама су маљевима разбијенопривредне машине.Зашто?Зар ће их однеи у Немачку?Или ће пуцати из вршалица?Паника.А у ратном су запалили ишеницу намењену за семе.Требало је сакрити.

ЈЕГОРОВ.Нису имали времена,Олга Ивановна.

ТАТАРОВ./зутито/А за своју су имали?

ОЛГА.И сви заборављају на непрекидност акције.Потребно је да нас осећају сваког минута.Ако нестане један,на његово место,и под истим именом,сместа да ступи други.Партизан не умире...То је гнев народа!

Врата се широко отворе.Испочетка се ништа не може схватити:бика,пшач,нечји оштри смењ.Не примећујући остале,утчи Ана Николајевна.

АНА НИКОЛАЈЕВНА.Брзо,дај штогод топло...Сувиљу,ћебе,било шта!

ОЛГА.Шта се догодило...тати?Ти сва дрхтиш,мама.

Са снагом необичном за жене,Ана Николајевна извуче испод кревета Олгин куфер и журно граби ствари.Олга погледа у претсобље.

Је ли пала под ауто,мама?

АНА НИКОЛАЈЕВНА/Одлазећи са крпом ствари/Спреми самовар...и лимено корито из клијети-овамо!

ОЛГА/гостима/У кухињу...тамо ћемо довршити.

Јегоров и Олга одлазе. Татаров се задржи: он види претсобље. На његовом лицу, које подтаје сурово, може се прочитати шта се тамо догађа.

Глас Таланова. Ја ћу је придржати испод руке док... Ослободи диван, Димидјевна!

Глас Ане Николајевне. Ништа, чедо, ништа. Овде их нема... умири се!

Идући натрашке и не скидајући очи са Аниске, коју сад уносе у собу, појављује се Демидјевна.

ДЕМИДЈЕВНА/наричући/. Дробна ти моја звездице, угасили су те погани, душмани...

Туга је њена бесконачна.

КРАЈ ПРВЕ СЛИКЕ.

ДРУГА СЛИКА

И-селидба је извршена. Сада је Талановљево боравиште ограничено зидовима једне собе, претрипане стварима: још нису успели да се среде. Дуж зидова су на брзину, поређани кревети; један од њих је, очеводно, скривен иза паравана. Дивљана цицана завеса разанета је између ормара и прозора, затвореног фурниром. У углу, поред свакојаквих ситница, неопходних за домазлук, леже: четка, самовар, још неприкуцани чивилук, - стоји, ногама увисе, разбијени портрет дечака Феђе. Позни часови ратног времена. Код Фајушина померају намештај, премазују под: журе се да се сместе до ноћи. Тек што је завршен чај у новом стану. Седећи на дејку поред стола, Ана Николајевна, пере посуђе. Таланов се нагао над свеску часописа.

ТАЛАНОВ/Остављајући књигу/Дакле, рађа се нова област медицине: дечја ратна хирургија!

Из Фајушинове половине чује се пискави Кокорошкинов глас: "Крајем, крајем занеси... Лустер, лустер! Гледај у ноге..." Шкрипа намештаја, жалостиво звање кристалних висака, нешто је пало и откотрљало се. "То је милионска ствар, севачино!" Поред отворених врата гурају некакав огроман предмет. У прслуку, искривљена лица, кладећи се картоном, улеће Кокорошкин, проговори "Удесите мене онисада. Одбићу, одбићу... Кунус ћу почети да садим!" - и несте је. Таланов иде да затвори врата, али овамо и последије тога продира псовка и шкрипт, - чини се да тамо нечастиве силе померају зидове с једног места на друго, а на мутноме стаклу, размахујући рукама, појављују се силујете и сенке фантома, који су запослени око удешавања Фајушинова кутка.

ТАЛАНОВ. Запамти што ћу ти рећи: мал Кокорошкин ће прогутати Фајушина. Далеко ће стићи!... Па, време је да се спава, Ана, касно је.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Треба још да сачекам Олгу. /Наједном/ Шта ти мислиш, зашто је Фјодор дошао овамо?

ТАЛАНОВ. Мани га, Ана. Ми смо њега сахранили још онда, пре три године.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Да. /Обичним гласом./ Је ли време за лек?

ТАЛАНОВ. Кроз десет минута.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Кроз десет минута се више не сме ићи улицама, а Олга још нема.

ТАЛАНОВ. Добро би било да за сваки случај отворим врата.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Она има кључ.

У кухињи луну врата.

ми о вуку...

Тргујући врата за собом, сва у снегу, уђе Олга. Међима озренута родитељима, она отреса бунду код прага. Тако јој полази за руком за скрије задиханост од дугог трчања.

ОЛГА/једва предидући/. Изгледа, ја сам опет закаснила на чај.
АНА НИКОЛАЈЕВНА. Чајник је још врео. Пиј. Шта има на улици?
ОЛГА. Снег пада... вејавица. Преко дворишта сам ишла пипајући.

На стаклу се појављује Кокоришкинова силујета, затим улази он сам. Олга се птави као да га не примећује.

Јадни стражари у оваквој ноћи: и они су људи. Је ли вама што потребно, Сејмоне Илићу?

КОКОРИШКИН. Имате ли ви метлицу? Да обришем праšину.

ОЛГА. Дабоме/додаје му четку/И иначе, ако вам икад шта затреба
Смештате ли се?

КОКОРОШКИН. Размештамо. Пронашао сам све Фајувинове ствари. Пис
ћи сто у извршном комитету, ормар сам извукао из дачјих јасала... Ви неу
страшиво идете улицама, Олга Ивановна!

ОЛГА. Е, ја имам још седам минута резерве, Сејмоне Илићу.

Фајувинов глас: "Сејмоне"!

КОКОРОШКИН. Иде-ем.../проницљивок и алудирајући/Нек из нова
стана момка усни драгана.

Отрчи, Олга притвара за њим врата.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Ја нисам ни знала да се зове Сејмон Илић... А
што ти стојиш? Седи, пиј чај код си дошла.

ОЛГА. /неодлучно/ Видиш... Нисам дошла сама. Случај, знаш. Ја улази
у двориште и погледам а он трчи...

ТАЛАНОВ. Ко трчи?

ОЛГА. Па овај, како му је име, Колесников! А са угла се истовремено
појавила патрола. Ја сам га пропустила.

Родитељи не гледају једно у друго: илаше се, овако посебице, да не одаду
оно што знају о Олги.

Ако је незгодно он ће отићи. Он ће отићи кроз шест... или десет минута.

ТАЛАНОВ. Па, зови га. Где је он?

ОЛГА. Видиш он је мало рањен. Тане га је случајно закачило.
Маленкост - ураме...

Таланов брзо одлази у кухињу.

мамице, ништа се неће десити. Тата ће па превити, и он ће отићи... кући. Ја
сам му то све отворено рекла... Он схвата.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Погледај ми у очи, Ова/И подиже за браду њену
оборену главу/Имамо храбру и честиту ћерчицу, али ти си нам последња.
Фјодор се неће вратити. Отац је стар. Несрећа ће га убити.

Олга је плаховито љуби у чело. Таланов пропушта Колесникова, Овај је у
истом, већ изношеном крзној капуту, необријан и ненаоружан; рука немоћно
виси низ тело.

Шта је с њим?

ТАЛАНОВ. Сад ћу да погледам. Ова, воду и лавор. Иза паравана. Ти,
Ана, стани на врата.

Нечујна муњевита гурба. Сви су на својим местима.

Профите овамо, на кревет.

КОЛЕСНИКОВ/идући за параван/Како је све то незгодно испало...
Не дам вам ни да сенавате, а могу и да упадну за мнош. Само да снег не од

ТАЛАНОВ. Измислићемо нешто. Свуците ту валу доламицу.

Сцена је празна. Даљи разговор води се иза паравана. Лије се и спушка вод
Таланов пере руке.

Скините сасвим. Помози, Олга. Не журите се, испружите руку...

Чује се цепенје тканина.

Боли ли овде?

... КОЛЕСНИКОВ. Помало. Ни ту, самантишти. А како еј чудно све ово, Иване Тихоновичу!

Негова интонација мења се према јачини бола појединих стадија прегледања и превијања ране.

Кажем као је чудно: осам година смо нас двојица радили заједно, ја сам вам кресао болничке буџете, давао сам вам мање дрва, свађали смо се на седницама. Живели смо један поред другог...

Он умукне. Пад маказа.

Таланов. Шпиритус. Претршите, сад нема завршити. Више, више... завој.

Затим из чутања поново није глас Колесникова.

КОЛЕСНИКОВ. И за читаво то време ни једном нисмо поразговарали из душе. А имало се о чему! Не сада не боли... И колико у нашој земљи има таквих пријатеља, који се не познају. Били смо груби и заборављали смо реч нежност.

ТАЛАНОВ. О нежности после. За сада смо готови. Ујутро ћемо поново погледати. Где да га сместими, Ана?

Ана не стиге да одговори. Ситро и заповедно куцање у прозорски оквир. Пометња. Навлачећи силом свој кожни капут, Колесников први излази из паравана.

КОЛЕСНИКОВ. Дошли су по мене. Ето довео сам их и на вас. /Идући ка излазу/ Ја ћу их дочекати у двористи. Угасите одмах светлост, и спавајте.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Останите овде.

КОЛЕСНИКОВ. Они ће пуцати... Али нија им се нећу дати тек онако.

Ана Николајевна одлази, давни знак да се ћути. Пролазе мучни минути. Од Фајукина допире весела музика: музички сандук, оркестрон. У кухињи гласови. Колесников се склања за параван. Изнамогла, иако је опасност прошла, Ана Николајевна прогутта у собу Фјодора. Он змири после ноћи, из које је дошао несхваћив, таман, тежак. Брчићи обријани. Касноје се добија утисак да је ма пијан.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. А ми смо се већ спремили на спавање, беџа.

ФЈОДОР. Ја сам свратио онако, узгред. И мени је време за паји-паји: умора-ан сам... /Он седне, протекнувши се, и не примећујући да сви стоје и стививо очекују да он оде/ Села у околи пламте. Лети ружичаст снег, а у њему патроле бајонетима рију. /Зевајући/ Радија! /Намигујући на Олгу/ А ја знам зким јуре. Нећи ће црпога ђавола. А онај гледа кроз неву пукотину и цери се Храбар друг, таквог би у друштво.

ОЛГА. А како си ти прошао? Имам лик ноћну пропусницу?

ФЈОДОР. Ја имам пропуст на сваком плоту. /Инадиски/ Ако снале, имам и ја одговор/ луннувши се по џепу/ Куршум за куршум, мило за драго.

ТАЛАНОВ. Јесу ли ти дали оружје?...

ФЈОДОР. Ископао сам га из земље. Друг ми га је оставио у аманет. /И тек сада, пошто је приметио да га је околила тишина пуна ишчекивања, устаје/ Ја сам уствари, свратио послем. Има ли код вас што да се цопије? Сав сам промрзо...

ТАЛАНОВ. Чудновато, Фјодоре. Руска села горе у околи, а теби је хладно. Зашто не поћеш да се огрејеш на главњама? /Ситро/ Ми немамо вотке, Фјодоре.

ФЈОДОР. Доктор па да нема... Смешно!

ОЛГА. Помирљиво/ Ја сам данас примила плату. /Кој од хитве, испада при томе све из торбе/ Ево куни... само тамо, тамо...

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Узми свој новац, Олга. /и наједном скомљеним гласом./ Подлаче... како те није стид! Буци, убице су провеклиле у твој дом, девојчи раснику, старце гоне навешала... а ти си пијан, пијан долазиш оцу. Ти си се већ препао, препао си се од њих, скитнице без уочишта. /музу/ Он је кукавица...

ТАЛАНОВ. /Кћери/ Поведи је у кухињу. Чуће Фајукин.

ОЛГА. Мама, ајдмо мамице. Исплачи се тамо, поред нећи/ Узимајући је под руку/ Он ће одмах стићи. У њему је, ваљда остала трупка срца. Он ће и...

./.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Бог ће га казнити. Чека га бог казни...

Она одводи Ану Николајевну, која плаче. Фјодор издржава упоран очев поглед.

ФЈОДОР. И опет је пропало. Већ три дана тумарам пограду... и нико не могу да смислим. Нит блесне и прекине се. Озебао сам... Оче, дај ми лек, који ће ми сажећу сву унутрашњост, да заборавим себе... Дај!

ТАЛАНОВ/мало касније/Добро, даћу ти лек од кога нема јачег на свету.

ФЈОДОР/Промукло/Дај одмах.

ТАЛАНОВ. Одмах ћу дати. Попиј га на искап, ако можеш.

Он без журбе одмиче живахну завесу, Испичетка не можеш схватити о чему се ради. Погрбљена, седи Демидјевна, милујући некога, који лежи на кревету, повен скором преко главе. Испод њебета блистају запаљене мале зенице.

Може ли се к вама, Демидјевна?... Да не спава?

ДЕМИДЈЕВНА. Не спава, не може/с муклом сељачком нежношћу/Спавај, ластавице. Спавај, јабуко моја зеленико. Спавај....

ТАЛАНОВ. Ево ти лека, Фјодоре. Измешан је у људској крви.

ФЈОДОР/Скоро мирно/А ко је ово?

ТАЛАНОВ. Виђао си је код нас. Сећаш ли се смешне Аниске? То је она Петнајест године. Бих је било много... ривих, немилосрдних. Нашла ју је твоја мати на дрвима, у куши. Тела свег у бодљикама.

ДЕМИДЈЕВНА. Вила је смешна, па у којој ни смешка није остало.

АНИСКА./Подизући главу и врелим, дрхтавим гласом/При-ичу хоћу... бајкице. Где си ти, где си?

ДЕМИДЈЕВНА. Овде сам, овде, јабуко, /Попевајући и меланхолично/И, где сићана моја, тек што је он озговорио своју молбу, погледа, пољем к њему иду четири велика мајстора. Држе се за руке главе у облацима. Један у сивом, други у пругастом огртачу, у белом трећи, а четврти у црном, Батар киша, војвода мраз...

АНИСКА./са искром свести/А ко је у црном... бајкице?

ДЕМИДЈЕВНА. У црном огртачу је - сунашце. У црном, да шта нехотице не сажече. Куд оно и умљато погледа, ту пламен бунке.

Задовозна, Аниска се осмехује и подиже на лакту. Демидјевна јој забације косу са чела.

И почели су сложено радити. Ветар пуше те путеве мете, кишица гајеве мије, а сунашце ситним чавлићима дугу над капијом прикуцава.

ФЈОДОР./Пригрубо, додирујући се рамена Демидјевне/Дедер пусти м да поседим поред ње, дадице.

Демидјевна гледа у Таланова: овај потврдио клима главом.

ТАЛАНОВ/Полугласно/Подигни је малко.

ДЕМИДЈЕВНА. Подигни се, звездице. Не бој се од њега. То је домаћин-нов син, Фјодор Иванов. Он ће ти дати колач с медом.

О ирући се лактом о колена, Фјодор нетремице гледа у упаљене Анискине очи.

ФЈОДОР. Има ли она кога од својих?

ДЕМИДЈЕВНА. Имала је два брата из соколског јата. Један је погинуо у десанту. Други се дан данас ~~чикичикичики~~ бори без санка и одбора. Тенкиста под московски... Овде има мене једну. Па и мене је од јутрос мук нека спопала, отети се не могу.

ФЈОДОР/Сасвим се надносећи/Здраво, Аниска!

На Анискином лицу рађа се ужас.

АНИСКА. Ој, бежи, бежи... они ће те за грло обесити, Бежи-и!

Она немоћно пада к зиду. Фјодор устаје настојећи да се разгиба.

ФЈОДОР. Доста је, заиста. Жестоко пече...

./.

./.

ДЕМИДЈЕВНА./Таланову/Да му покажем њена леђанца? Свак су јој црвеним воском покакали./Одлучно, Аниски/Де, скини кошуљцу, кокуто. Да види Фјодор Иванић. Он се вратио с путовања, па јој не зна...

И почела је да подиже ружичасту, Олгињу, кокуљу везених поруба, али Таланов је ваустави, а Фјодор се већ одмакао.

ТАЛАНОВ./преко завесе, која је већ навучена/Време је за лек, Демидјевна.. То је све, Фјодоре. Али, немамо те где сместити да снаван, а ноћ је већ ту.

ФЈОДОР/гледајући на свој портрет/Је ли... ту код тебе нема никога?
ТАЛАНОВ. Иза врата је Фајувин, а овде нема. А зашто?

ФЈОДОР. Пољуби ме, оче. У чело. Унапред за све одједанпут, пољуби...
Можеш ли?

Искрививши ус, е Таланов се осмехне на неразумљиву синовљеву молбу. Олга се враћа, а прстима. И наједном се показује да сви, ни сами то не примећујући, гледају на један те исти предмет: лавор са јасно црвеним завојима после превијања. Олга прави пагли покрет да сакрије лавор, и то одаје тајну. Уздржано луквство избија на Фјодоровом лицу. Пришавши са стране, он снажним и изненадним покретом скуца завесу као хармонику. Тамо стоји Колесников.

ФЈОДОР. Где, код вас јем права болница. Комплет!... Па, како је, је ли пријатно стојати иза паравана?

ОЛГА. Знаш, он је случајно исчистио руку, па...

ФЈОДОР./Подсмешљиво/Нема никаквог смисла скривати... што је лекару на преглед, дошао тако славан човек./У лице/А за Вас су обећали велику награду, грађанине Колесникове?

КОЛЕСНИКОВ. Познато ми је, грађанине Таланове.

ФЈОДОР. Па ипак, за тебе је-мало. Ја бих дао десет пута више./разговетно и без изазивања/Удуби се, старче, у моје душевне преливе. Ја из ове куће идем одмах-напоље. Тек што ме нису истерали. Нећеш ли ми дати какав налог? Могао бих да саопштим штогод твојима. А?

КОЛЕСНИКОВ. Па, видиш нема шта да поручим. Па немам ни коме.

ФЈОДОР. Та-ако. Разумљиво. Као што се каже у романима: и он се удаљио, ниско обривши главу. Бадава сам долазио, само што сам остави трагове./сагињући се к ногама/Шта сте ви ту направиле у честитој породици? Марш напоље!!

И заиста, добија се утисак као да постиђене ноге хитају да га изнесу из куће. Сви га узнемирено прате погледом: какву одлучност односи он под тим лакрдијаштвом? Олга, не издржавши, учини покрет за њим.

ОЛГА. Он још увек преживљава своју љубав! Будала лакрдијашка!

Он се окрене на тај шамар. Подигавши високо једну обрву, по свима пређе својим скоро насмејаним погледом. Затим оштри заокрет, ударац у врата, нешто у кухињи падне-и мук.

Он љубав преживљава.

ТАЛАНОВ. Није ти то требало, Олга. Сад ћете, бојим се, морати брзо одавде, Андреја Петровићу.

Колесников крене према излазу. На прагу га задржи Ана Николајевна.

Пропусти Андреја Петровића.

АНА НИКОЛАЈЕВНА./Шепатом/Не. У двористи стоји неки човек. У некаквом згузваном шеширу. Мумла и при томе стално дрхти.

ТАЛАНОВ. Можда болесник, к мени?

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Какав болесник у ово доба? Не бих рекла.

ОЛГА. А како је онда Фјодор отишао.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Значи, не треба му Фјодор.

Двокрилна врата отварају се свечано. Само у прслуку, с пријатним изразом лица, нијан од задобијене моћи, улази Фајувин. Позади, са послужавником, на коме звецкају цуне чаше, ситно цупка Кокорошкин. Живахна мелодија прати овај парадни поход.

Фајувин

ФАЈУВИН—Опростите.Хтео сам да извршим пробну прославу насеља.
Али,ето,ви имате госте?

Нема излаза.Као да скаче у воду,Ана Николајевна учини један корак напред.
АНА НИКОЛАЈЕВНА.Гости и радост,Никола Сергојевићу.Овог тренутка вратио
нам се син.

ТАЛАНОВ.Пробио се кроз фронт.И,као што видите,отуд су га курш
мом испратили.

ОЛГА.Упознајте се ...Фјодор Таланов.А ово је наш градоначелник
Фајувин.

Церемонијални поклон.Кокорошкин кратковидо и тупо гледа у страну.

КОЛЕСНИКОВ.Извините,не могу вам пружити руку.

ФАЈУВИН.Много сам,још из далека,слушао о вама.Изволите!

Сви узимају чаше.Кокорошкину држите руке,звенка стакло.

Узми,муво,и ти чашу и честитај повратак младог човека.

Без журбе,Кокорошкин оставља послужавник на сто и бира пунију чашу.

КОКОРОШКИН.Добро дошли...Фјодоре Иванићу!

Сви се збуне.Изгледа да је и сам Кокорошкин схватио оно што му се омак
ло—он се узврти,обиграва.Може бити да је то само шлес његовог потајног
ликовања.

ОЛГА.Заборавите ви те речи,Сејмоне Илићу.Ући ћете у историју.

Сви се смеју збуеном Кокорошкину.

ФАЈУВИН—Он сада бунца и на јави:хтео би да открије тајну...
/Подигнути чашу/За здравље и весеље!

К Р А Ј Д Р У Г О Г Ч И Н А

ТРЕЋИ ЧИН

Иста Талановљева соба, као у почетку, само дотерана и допуњена по укусу новог станара: филмови, палме, оркестрион, солидан намештај који је враћен по наређењу старог власника. Дугачак, већ постављен сто сече позорницу по дијагонали. Уз њега су поређане столице, много виш - према броју очекиваних гостију. На предњем плану, наслоном окренута према рампи, висока фотеља за Вибела. Једнооки и длакави келнер, сав у белом, довршава припреме за прославу насеља. Фајушин, у златним наочарима и са цигаром која дими у испруженој руци, потписује за столом акта, што му их додаје Кокоришкин. Овај је већ обријан, боље одевен, с оковратником као код Фајушина, и чак као да се мало поправио. Дан је на измаку. На месту где је била Феџина фотографија, - мањи портрет човека са мокрым праменом косе преко чела. Разговарајући, сви често погледају на њега.

КОКОРИШКИН. И још један, Никола Сергејићу.

ФАЈУШИН. Нешто ме, брате, глава заболела од твојих аката.

КОКОРИШКИН. Државни послови замарају само због недостатка навике. А чим се покренеш, онда иде. (Пружа следећи акт.) О скривању од немачких власти њима потребне шовине. Без бриге, то је сам Шуре састављао.

Фајушин потписује:

И последњи, Никола Сергејићу. (Злурадо.) У мом присуству су господин Федотов, управник полиције, излазили од Шуреа. Врисали су марамицом црвено лице. Очигледно добили су личну поуку. Властитом руком господина Шуреа... Рђаво гони Андреју. (Пружајући хартију.) О стрељању због скривања лица партизанске припадности.

ФАЈУШИН (узимајући акт). Како је испала радија?

КОКОРИШКИН. Осамнаест и по дуна. Један деран... Двоје од њих, како се мисли, имају везе са бандом поменутог Андреја.

ФАЈУШИН. Ех, кад би га човек барем прстом могао дотаћи.

КОКОРИШКИН (тихо и разговетно). То је могуће, Никола Сергејићу. Испустивши акт на колена, Фајушин га нетремице погледа преко наочара. Кокоришкин се значајно искоси на келнера.

ФАЈУШИН. Пржни-дер, анђеле, погледај телетину. Је ли горова.

Келнер лети у Талановљев двојни стана.

Дакле!

КОКОРИШКИН. Имам једног пријатеља... али много тражи.

ФАЈУШИН. Па?

КОКОРИШКИН. Смејаћете се!... Имајући још предратну наклоност према политичкој делатности, а исто тако тежњу да тражи и налази... Једном речју уколико господина Федотова избаце услед негодности...

ФАЈУШИН (сквотивши). Хоће да буде управник? Је ли он при чистој ствари? Па то значи ићи самој аждаји у чељуст. Од њега се сам Вибел тресе. А ти јеси ли икад виђао Шуреа?

КОКОРИШКИН (са страхопоштовањем удишући ваздух). Да ти памет стане. Сила!

ФАЈУШИН. Па новац дају, муво!

КОКОРИШКИН. Ја сам са њим и отуд и одовуд - одбија. Паре, ~~рубли~~, су вели, условни мирнодопски знак. Сада за њих ништа нећеш купити, а после заузећа Москве друге ће издати.

ФАЈУШИН. Кад ће их издати! Иза Москве је још Волга. А иза ње лежи Урал у снежној бунди. А још даље - Сибир, с огромни рекама, са шумама. А већ тамо даље - бог свети зна шта! Само северна светлост тумара... Русија - то је брате, таква пита, што је више једен, више остаје!

Кокоришкин слезе раменима: као вели, то није моја ствар.

А ти упецај адресу, па га превари.

КОКОРИШКИН. Ех, Никола Сергејићу! Сада су још три војника дочекана добродошлицом. Може бити, и сада се врши припрема за сутра. А за ту ће ствар позвати на одговорност градоначелника... рећи ће: јесте ли само цигаре пушили?

Фајушин сујеверно склања цигару.
Причекајмо, можда ће и јефтиније испасти.

Он меће акта у тамни; Фајушин се љути. У пратњи калнера јако мршава и стга, у злокобној црној хаљини. Демидјевна уносу зделу са телетином.

ДЕМИДЈЕВНА (скоро свећано). Где да ставим ову мрцину, кобци?
КОКОРИШКИН. Не изазивај. Зашто, ~~зашто~~ зашто журим? Доћи ће час, у-мрећем.

ДЕМИДЈЕВНА. Ех, нисам знала ко си, Семјоне Илићу.

КОКОРИШКИН. Још ћеш ти доћи к мени да се нудиш за кухарицу. И ја ћу те отерати. Отераћу те.

ФАЈУШИН (цигне на Кокоришкина). Овде, на средину постави, бако. Је ли се добро испекла? (Отсекавши парче.) Чела, чупи, да није зилава.

ДЕМИДЈЕВНА. За моје зубе и кана је тврда.

ФАЈУШИН. Свеједно, бако, гразни.

Осмехнувши се због његовог страха, Демидјевна једе месо. Затим се, окрабре и Фајушин слади мањим парчетом.

Око, као ~~бих~~ да мало горчи, а?... загорело, изгледа. А немој се смејати. Јес ли видела на зидовима? Већ враже једног таквог. Зову га Андрејка. (Намигује.)
Што би могла да се дочепаш капиталчића за црне даме, а?

ДЕМИДЈЕВНА. Где бих ја! Паре се не носе у гроб. Бар да дају у нами-ницама.

ФАЈУШИН. Може, и у намирницама.

ДЕМИДЈЕВНА. Само-које намирнице. Суве или у конзервама?

ФАЈУШИН. По зељи. Сапун и прекрупа ногу издржати и сто година.

КОКОРИШКИН. У Египту су нашли мумију. Уз њу просо и парче сапуна. Као да је јуче стављено.

ДЕМИДЈЕВНА. Па како да се погодимо, аждајо? Хоћеш ли да плаћам чи-ту вагу, на голо, или с хаљинама? А шта ако су ми репови пуни бомби? И си-гурно су од туча.

Деликатно се окренувши, Кокоришкин се безгласно смеје. Рамена му подрхта-ју. Келнер му се придружује, заклањајући се саветом.

ФАЈУШИН. Не кварими празник, стара. Мени је имен-дан. Одлази, одлази да не буде зла.

Он се окрене. Келнер усрдно брине боце. Спора и усипавна, Демидјевна одлази. Фајушин гура у слабицу Кокоришкина.

КОКОРИШКИН. Дозволите да се исмејем, Никола Сергејићу. Ништа горе него кад се не исмејем.

ФАЈУШИН. Доста, наљутићу се, доста.

КОКОРИШКИН. Та шта, шта хоћете од мене. Тако ми бога, Мосаљски ће више дати. Само да му се намигње.

ФАЈУШИН. Је ли поуздан човек, тај твој пријатељ?

КОКОРИШКИН. Господе! (уносећи сву душу.) Он је син сиромашног по-лициског чиновника. Мрва у прошлости није имао. И чак, напроив, излазио је пред суд због проневере канцеларског новца. Сто четрдесет две рубље.

ФАЈУШИН. А што није више? Је ли му рука задржала?

КОКОРИШКИН. Више нису поверили, Никола Сергејићу.

ФАЈУШИН. Ти?

КОКОРИШКИН. Ја!

ФАЈУШИН. Дедер, показуј робу с лица, сад ће гости.

КОКОРИШКИН. Чемојте, и сам сам чекао хиљаду година. Сва ми је дуг сагорела.

ФАЈУШИН. Дај да се макар за кончић уквратим. Можда ме ти само на-мин.

КОКОРИШКИН. Мањ за кончић...

Гледајући испод ока на врата Талановљевих, он шепче само: "Олга Ивановна! И отскаче. Фајушин замишљено кумла.

ФАЈУШИН. А да ли се он налази далеко одавде?

КОКОРИШКИН. Једно двадесет седам минута... лагана хода.

ФАЈУШИН. А неће ти побегни?

КОКОРИШКИН. Ја сам тамо у дворишту, чим сам дознао, поставио је једну мучку. У шеширу. А он неће поћи, да не ода своје... Сигуран ти је као на текућем рачуну.

ФАЈУШИН. Е, муво, бићеш слон. Кад однесем акта, намириши се... И доб се намириши... Гадно заударан. И доћи. Ја ћу те пустити Шуреу, а ти му већ сам покажи вредност.

Полазећи, Кокоришкин се осврће, плашећи се за поверену тајну. "Не преплаши

Никола Сергејићу! "И збиља, остави сам, Фајушин се одмах нађе пред Таланов-
евим вратима. Он коће да закуца, али прије тога на стаклу се појављује Тала-
новјева силуета, и зачује се куцање. Отскочивши у супротни угао, Фајушин о-
проро врти ручицу од телефона.

Команду, Фајушин. "Причекаћу.

Поновно куцање.

Уђи те.

То је Таланов. Он је веома збуњен у својој новој улози молиона.

Ој, ој, а супругу си у кухињи заборавио, просвећени човече!

ТАЛАНОВ. Нисам дошао у госте, него послом, Никола Сергејићу.

ФАЈУШИН. (суво). Личним?

ТАЛАНОВ. Не сасвим.

ФАЈУШИН. Седите мало. (У слушалицу.) Јом није слободна? Сачекаћу.

(замишљено гледајући на сто.) Четврт века сам живео змурећи, у нади: про-
будићу се... и све је прошло. Прохујало као ноћна кина. А сунце је. Животије
и расцветана јабука коће кроз прозор да уђе... И отворише се очи, и,
гле, стоје рајска јестива, а на души прта као да сам дошао на свој властити
помен. Како се зове та болест докторе?

ТАЛАНОВ. Предосећање, Никола Сергејићу.

ФАЈУШИН. Предосећање... (У слушалицу.) Хвала чедо. Бите, мени треба

фирте нумер. Данке. (С поштовањем). Је ли то помоћник господина Шугера? Узне-
мирава Вас Фајушин. Опет у вези за гозбом. Обећали сте... Како?... Слабо се
чује... Како? (Он тресе слушалицу и дува у њу.) Командант су такође обећали.
У циљу учвршћивања ауторитета градоначелника. Да, по неко већ долази. Како?...
Не чујем, не чујем, како? (Таланову). Некакав врисак. И како виче, Ослушните са-
мо!

ТАЛАНОВ (Нагињући ухо за слушалицу). То је женски глас.

ФАЈУШИН. Саслушање:... Ож, ож, и као да је неки познати глас (забри-
нуто.) Је ли Вада Олга Иванова код куће?

ТАЛАНОВ (задрхтавши). Била је код куће... А зашто?

ФАЈУШИН. Хвала богу. (Пазљиво вена слушалицу.) Да им не сметамо. Ево
ја сам готов, Иване Тихоновичу.

Таланов прикуца снагу. Фајушин слуша, заваливши се у насловачи, притворивши
очи и играјући се ланчићем од часовника.

ТАЛАНОВ. Ја сам дошао да изразим своју дубоку увређеност.

ФАЈУШИН. А због чега управо?

ТАЛАНОВ. Вама је познато да ми се вратио син. Он привремено ста-
нује код мене. Јуче он пошо у купатило после пута...

ФАЈУШИН. С равеном руком? Ех, ех, не чува се наша омладина... Извини-
те, слушам, слушам.

ТАЛАНОВ (пошто је промадио иде право). И онда је испало да је уз
моја врата постављена нека гнусна фигура... у згузваном пешкуру и спремили
ушима.

Фајушин отвара једно око, погледа као да кљуном удари, и опет затре. И само
мицање прстију открива његову узнемиреност.

Јасно, Фјодор се згадио и вратио кући. (Ватрено и убеђено.) Слушај те, Фају-
шине. Мени је неадесет година. Мене никој никад није дирао. И ја молим го-
споду освајаће да моју породицу и сада оставе на миру!

Он чак удари дланом по столу. Фајушин га хвата за руку.

ФАЈУШИН. Та умирите се, Иване Тихоновичу, Голубићу, дођите себи. Уми-
рите се. Господе, та ко то коће да вас увреди! Буди у граду нема... Ја и Ко-
коринкини на читав град. Јер ви, на пример нећете пристати да стојите крај
туђих врата, .. нећете је ли? ето, видите! зато и узимају свако ђубре. (Озло-
јеђено). И јом са промрзлих ушима... ух, ух, ух! И изглед кварн, да ће јом и
заразу донети. Речи ћу, неизоставно ћу речи да га смене...

Сат-кукавица у суседној соби глуко откуца нест пута. Коначно се сиркило.
Јом нема гостију. Ето вам немачке тачности.

Фајушин намерно ћути, а Таланов никако да пође. Бега мучи сумња да је Фа-
јушину нешто познато.

А да, шта сте одлучили у вези са овим писамцетом.

ТАЛАНОВ. Са каквим писамцетом?

ФАЈУШИН. Па, велим, да ви напишете, а вама ћерна, Олга Ивановна, да
однесе - у колико се она и сада виђа са њим. С Андрејом? А, ево и гости при-
стишу...

Улазе три немачка официра. Фајуџин аплаудира, гости следе његову примеру. На уснама првог официра рађа се заједљив осмех.

Први официр. Дас ист ја дас рајнсте Паради.

Други официр. Зеферне им Паради Бордел гиб.

Трећи официр (очигледно поднапит). Абер вир зинд мајнте, инди Абтајлунг фир пферде гератек.

Они се плотуном и метално смеју. Шуре погледа попреко.

ШУРЕ (гуркајући).

Уплаћивши се, официри одлазе у страну. Њих, на дебелково незадовољство, привлачи оштроконџа у пантџикама. Мосаљски гестом зове Фајуџина.

МОСАЉСКИ. Познајеш ли ти лично сав овај зверњак.

ФАЈУЏИН. Али моли Вас, Александре Митрофановићу. Индустрија, адвокатура, чак и бас, само није стигао да се прослави.

МОСАЉСКИ. Ти одговараш за добар исход вечере. Има ли пампаца у кући?

ФАЈУЏИН. На столу је. Извините, очекује ли победу или неко долази?

МОСАЉСКИ. Ејн љу. Командант долази кроз пола сата. Позивај за сто.

ФАЈУЏИН. Молим драге госте да се прихвате... што не бог дао.

Гунгула се креће према столу. Нево од насловаче, одређене за Вибела, седа Шуре. Простор око њега речито је празан. Мосаљски ставља преда се часовник и куца ножем о чашу, молећи за пажњу. То мора поновити, јер један официр, преко стола, прича другом енергично: "Ах ибригенс... Кенен зи зон ден нојен Витз? Алзо, ну ајнем Медкен комт ајн Јуде..." Овај се већ церека.

МОСАЉСКИ. Домаћин моли да се напуне чаше.

У тишини клокоће вино.

Господин командант, који је већ кренуо овамо, ставио ми је у задатак да одржим овај говор. Немамо времена, господо, бићу кратак. (Шуреу.) Могу ли говорити руски?

Овај монументално клима главом.

Сада, господо док ми овако пријатно седимо код нашег гостобубивог домаћина, нишу се последње реченице историске правде. Германска раса, коју су Словени затворили у старој тесној Европи, као у боци, избила је заупаљ и нагло се раздвинула на исток, носећи нови поредак и заповедничку вољу. У овом тренутку ми очекујемо телефонски извештај од огромног значаја.

ШУРЕ. Зајт.

Усред тишине он иде право телефону и у очекивању ставља руку на дугме.

МОСАЉСКИ (високим гласом). Зарђали катанац, који је хиљаду година виспо на вратима истока, слоњен је. Господо... у овом часу пала је Москва. Фајуџин **МИХИ** се криво крсти, артиста-коф брише чело огромном црном рамицом. Стојећи, сви узимају чаше. елефон звони. Шуре зграби слушалицу.

ШУРЕ. Кер Хауптман Спуре? Вер дорт? (И наједанпут, скоро се наваљујући на апарат). Ермордет... вен? Уф! Вер ноф? Моренц, Пфау, Миле... Ја!

Склањајући столице, официри окружују Шуреа.

ФАЈУЏИН. (гуркајући Мосаљског). Ита, ита има тамо? Ех, да ми га је уштитати стоје ли још московске цркве?

МОСАЉСКИ (преводећи Шуреове усклике). Пет!... Вибел је убијен. И са њим још тројица, из штаба. На путу за овамо.

Фајуџин се ухвати за главу.

ШУРЕ. Вер ист дер етер? (Вијесно.) Анвортен зи ауф мајне Браген унд стотери зи дох ништ зо! Вамлапен! Ајнер? Јавол. Ка, зекс Шисе!

МОСАЉСКИ (за Фајуџина). Пуцао је један. Мест хитаца. Мичи руку! Фајуџин тргне руку од његовог лакта. У међувремену артиста-коф неprimетно приноси чашу уснама. Мосаљски га снажно удари по руци. Чему напијан, марво?

АРТИСТА-КОФ (увређено). Како да нас разумем... у преносном смислу или буквално?

МОСАЉСКИ (кроза зубе). Буквално. Да разумем.

АРТИСТА-КОФ (отресајући кањиче са суртуна). Е онда је друга ств. Шуре сиђе на вих. Његов је изглед страхан. Оковратник му је тесан. Број гостију се нагло преполовио. Они нећезавају исто онако неprimетно, као и су се и појавили.

ШУРЕ. Кабен зи их гашнайт? Зо, риктиг. Их блајбе кир. Бринген зи ни кер! Он већа слушалицу и свали се на столицу, која се случајно нашла на сре-

дини, сама, Официри већ стоје и поткрепљују се за столом.
Раус мит дер Банде да!

МОСАЉСКИ (гостима, који се гомилају код врата). Овде ће се вршити
лушање, милорди. Наставак ћете видети на тргу. Лаку ноћ, господо.
Он лично испраћа **россе**. Шпуре је непомичан. Неко некога удари у претсобљу
онда, не слутећи шта се догодило, долазе задоцнели гости: аланов и његова
жена.

ТАЛАНОВ. Примате ли још, Никола Сергејићу?

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Ђодор ће доћи мало доцније. Превизијају га.

Ђајуџин лети према њима, држећи крст на устима.

ЂАЈУЏИН. Јесте ли чули какав је лагум плануо? Вибел је ушескан.
Није писнуо. И са њим још нест. Заглавише.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Није могуће... То је страшно!

ЂАЈУЏИН. Несетак истака, и сви у циљ. На месту.

ТАЛАНОВ. А ко је то, тај што је пуцао?

ЂАЈУЏИН. Сигурно онај... како оно беше... Обозњиков, Хомутњиков. Ој,
ој, Вибел, какав губитак! у Амстердаму још и сада његове наредбе висе на
довима. И где да упадне право у руску папазјанију.

ТАЛАНОВ (хватајући за кваку). Онда је нама, можда боје...

ЂАЈУЏИН (стајаћи му на пут). Напротив, најзанимљивије тек почиње.
Њад ће га овамо довући. (Махнувши главом према Шпуреу, који седи леђима о
кренут према њима.) И он лично једва чека да погледа ко је тај Тележњико
седите у онај кут.

ШПУРЕ. Тих! Папир!

Он не мења позу вреће с брашном, која је косо подтављена на столицу. Прин
се му карталки сточић, донесе настоницу, хартију, фламу с водом, размештај
столице за учеснике престојећег саслушања...

Немен зи плац, мајне Керен!

Официри, звачући последње залогаше, заузимају места. Бат чизама и звекет с
ружја. Послован, враћа се Мосаљски.

МОСАЉСКИ (Шпуреу). Он је овде. Дозвољавате ли да се уведе?

Овај прави покрет камипретом, Поклонивши се, Мосаљски одлази. Војнички зауз
мају места поред излаза. Команда, затим се чује оштар, већ познати камаљ.
Ана Николајева се узнемирено покрене у правцу звука, Таланову једва пола
за руком да је задржи, У том истом тренутку брзо уводе Ђодора, Гологлав,
дугачком капуту, он, на њему својствен начин ставља мараму у рукав. Изг
строжи и виши. Са неким поштреним интересовањем, он разгледа собу у којој
је провео детињство. Официр-сирводник ставља пред Шпуреа Ђодоров пишт
и угред му на уво саопштава накнадне податке: Тишина као пред почетак л
тургије. Шпуре обилази око своје жртке, скида неприметну трунку са Ђодор
ва рамена, затим у злокобној тишини седе на своје место...

ШПУРЕ (Мосаљском). Беререн зи ин.

МОСАЉСКИ (са злобној и наглашеном учтивошћу). Одмакните се.

ЂОДОР. Не бојте се. Мени су све одузели.

МОСАЉСКИ. Одмакните се.

ЂОДОР. се одмиче за један корак, занимљиво трљајући руке.

Препоручујем вам да говорите истину. Биће краће и са мање болова. Јесте л
ви пуцали на немачког команданта?

ЂОДОР. Пре свега молим да уклоните одавде страна лица. Ово није
позориште... са једним глумцем.

Окренувши се у правцу његовог погледа, Мосаљски примећује Таланова.

МОСАЉСКИ. Шта ће ови зуди овде.

ЂАЈУЏИН (припадигавши се). Сведоци. Ради утврђивања личности овог
изрода.

МОСАЉСКИ. Ја им дозвољавам да остану. Седните ближе, госпођо. И ви
(Показујући Таланову место.) Овде! (Ђодору). Име и презиме?

ЂОДОР. Хоћу да пушим.

Мосаљски гледа у Шпуреа. Овај прави претом покрет у знак одобравања. Држ
цигарету са предње стране, Мосаљски је пружи Ђодору.

И вибице.

Шпуре се осмехне. Мосаљски приноси вибицу. Они гледају један другоме у оч
Ватра пече прете, али је мрља још јача. Мосаљски окрену главу, кад падне
згрчени утљех од вибице.

ЂАЈУЏИН (Са највећом живахношћу). Види се, замршен господин!

ШПУРЕ. Бер ист дер ман?

МОСАЉСКИ. Дакле, ко сте ви?

ЋОДОР. Име ми је Андреј. Презиме Колесников.

Они ти жагор, који настаје од хипнозе знаменитог имена. Ана Николајевна подиже руку као да хоће у трку да заустави судбину свога сина. "Не, не..." Шуре се ушито, читавим трупом окрене према њој, - али она се већ прибере. Записујте, ја по други пут нећу понављати.

МОСАЉСКИ (сумњајући). Је ли то збиља... ваше презиме?

ЋОДОР. Мослите ли ви да ја хоћу да присвојим за себе част да се копрцам на вешалима уместо њега? То је, можда, сувише висока част за једног самозванца.

МОСАЉСКИ (официру). Бите, крајбен зи ауф! (Ћодору). (Ваш чин, сталел, занимае.

ЋОДОР. Ја сам рус. Браним отаџбину.

МОСАЉСКИ. Разумем, али... ми треба да знамо ваше последње звање. Ћутае.

ЋАЈУБИИ. Дозволите да објасним. Претседник среске совјетске власт МОСАЉСКИ полугласно диктира официру који записује.

Тачно. Ето, питајте и господина Таланова. Бина су, као лекару, сви становници познати.

МОСАЉСКИ. Потврђујете ли ви то?

ТАЛАНОВ (не баш уверено). Да... ми смо се сретали на седницама.

ЋАЈУБИИ. Питајте и мамицу.

МОСАЉСКИ преносу поглед на Ану Николајевку.

АНА НИКОЛАЈЕВНА (не одвајајући очи од Ћодора). Да. И ма да је, чини ми се, прошло десет година од последњег виђења, препознавам сам га. Могу ли сада ићи?

МОСАЉСКИ. Још један часак, госпођо.

ТАЛАНОВИ седају.

ШУРЕ. Ви фил ман хат ер гехабт?

МОСАЉСКИ. Колико је људи било...

ЋОДОР. Ја сам разумео питање, официру. Нас је било пет.

Шуре змирка у осмјеку.

МОСАЉСКИ (скоро улагујући се). Да се ви не варате, господине Колесникове?

ЋОДОР (истим тоном). Та не, ја сам у аритметици јак.

Сви се кратко насмеју.

МОСАЉСКИ. Али ваши су људи деловали истовремено на десет места. Ми смо рачунали да имате минимум преко тридесет четрдесет људи.

ЋОДОР. То је зато што смо ми тако добро радили, да вам се учинило више од четрдесет. (Уздравио.) Причекајте, кад остану четворица, учиниће се преко хиљаду.

ЋАЈУБИИ огорчено гура Таланова у слабинку - као велика дрскост.

МОСАЉСКИ (угуљивши у себи бес). Ако се ти, скитнице, не престанеш кевити, ја ћу сам одрвати тај смеж са твоје кунке...

ЋОДОР (исто тако тихо и потанелик зеница). Је ли те то твоја мама учила у туђини руском језику?

Шуре удара песницом о сто. Звекот чаше о фламу. Од пређашње елеганције Мосаљскога не остаје ни трага. Са речима "тражиш ли брзу смрт, ђаволе?" он се диже као на опругама и, зграбивши ништог за њев кидине на ухапшенога, два војника вичу, с леђа, усправљују Ћодора. Набравши обрве, Ана Николајевна, нетремице гледа у лице свога сина.

ЋАЈУБИИ (заривши нокте у лакат Мосаљског). Чамо не овде, Александре Митрофановићу, за име Христа, мили... не овде! Ту је јело, ви ћеш ми салнаментатј узвати. Ту имамо један згодан собичак... Александре Митрофановићу Шуре такође показује гестом да је згодније да се то чини тамо. Ћодора одводе.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Кад не смем отићи, могу ли се бар окренути, господине официру? Да не волим жандарска уживања.

МОСАЉСКИ (збунивши се). Ви сте слободни. Хвала вам, госпођо.

Он жури да стигне оне што су отишли.

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Мене хвата вртоглавица. Испрати ме, Иване. Она види на поду мрамнику која је испала Ћодору. И стоји над њом. Подиже је. Насред ње је велика црвена мрва... Сви гледају. Она опет испусти мрамнику.

И овде крв. Колико крви над светом...

Ћајушин, љубазно испраћа Таланова до врата. Ана Николајевна одлази прва.
ЋАЈУШИН. Имаш гвоздену старицу, докторе. Ти си, чини ми се, слаб.
И одједанпут притвара за њим врата. Гледајући испод ока на телефон и на
нада мењајући правце, Шпуре хода по соби, Он чак узима слушалицу, звижди,
куца по кутији, као да хоће да у њој пробуди гласове победе. Затим веома
узнемирени Мосаљски уводи мотоциклисту. Поздрав. Из огромне штабске нове
те Шпуре извлачи ситну педузу са неколико речи. Он је врати у рукама.
Мосаљски лоповски погледа преко рамена. На његовом лицу се изрази збуњеност.

ШПУРЕ. Верер вертаген!

Мотоциклиста одлази. Удававају се официри. Командир спроводника скида са
зу: - "Веттретен, марш!"

Шпуре још увек гледа у педузу.

ЋАЈУШИН. Ах, има ли новости... мили човече?

МОСАЉСКИ (зурно закопчавајући дугме на рукаву). Могло би се десити
ти Ћајушине, да прославиш насебе негде у јарку. Код Москве не ваба.

ЋАЈУШИН (злокобно). Весите, значи... Александре Митрофановићу?...
А ми?

Одлази и Мосаљски. Шпуре још увек стоји. Да би испитао ситуацију, Ћајушин
му опрезно прилази с чашом вина.

ЋАЈУШИН. Желите ли вина... да се окрепите?

Као да га непознаје, Шпуре га гледа одозго наниже и одједанпут га зграб
за рамена. То је експлозија беса. Обојица нешто мрмљају - и Шпуре и Ћајушин
који се љуља у његовим мапама. Вино се просипа из чаше. Одгурнувши град
начелника у наслобачу и спуњавајући тишину тешким дисањем, Шпуре напушт
гостољубивог домаћина. Ћајушин дуго седи змурећи: Кокоринкинова судбина
лебди над њим. Кад отвори очи, - пред њим стоји Колесников у крзеном ка
путу, обученом на једну руку, док му друга виси о врату, - и радознало га
разгледа.

КОЛЕСНИКОВ. Да ти није повредио врат?

Ћајушин га посматра змирећи.

Ја бих и раније навратио, него видим - ти си заузет око госта... (И пока
зује гестом.) Нисам хтео да сметам.

ЋАЈУШИН. Јеси ли кренуо у купатило, синко?

КОЛЕСНИКОВ. Време ми је да идем. Заседио сам се у родитељској
кући.

ЋАЈУШИН. Поседи најзад и са старцем, Фјодоре Иванићу.

Колесников седа: замисљени потхват оправдаће трошкове.

Сједи ближе.

КОЛЕСНИКОВ. Чујем, ихватили су злочинца. Зар се не радујеш?

ЋАЈУШИН. Замислио сам се нешто, Фјодоре Иванићу... Кад су отету
пали црвени, ја сам се некако намао крај пута. Тишина, страх те да се на
кашлем. А они иду, иду... И не знам шкрине ли зуби... Или снег под смучкам
Одједанпут, скокче према мени једно момче у шибелу, младо, загрли ме, опече
својим дахом... "Не тугуј, - вели, - дедице. Руси ће се вратити. Руси се увек
враћају..." (Најезивши се.) Шта мислиш, хоће ли момче одржати своју реч?

КОЛЕСНИКОВ. Ти боље знаш, Никола Сергејићу. Момче ми је грлило м
не.

ЋАЈУШИН. Сетих се и овога: свратим тек покућару, твом родитељу -
"упрегни, Петруха, рићу, а за левака и деснака узми Гамајуна и Србијанку"
Обуче кафта, стегне се појасом, као пламеном... па кад ти полетимо кроз
поља с ланом, у сусрет ветру с ливада... Е, ех!

У Колесниковљевој пози не мења се ништа, као ни на лицу Ћајушина који
открива своје карте.

Ми Петру Колесникову нисмо чинили на жао. О празницима добије да се пон
ви-дечици слаткише. (Гурнувши га у колена.) Јеси ли заборавио Ћајушинске
колачиће?

КОЛЕСНИКОВ. С киме то говориш, Никола Сергејићу? Не разумем те.

ЋАЈУШИН (строго). Бог те је данас спасао. Бог и ја,

Ћајушин. Он и ја скинули смо с тебе омчу.

Два јака акорда у Талановљевој делу куће, а затим музика која с времена
време скоро замре.

Гвоздена старица свира. Хоће да ми докаже да јој није жао сина рођеног.
(Тихо.) Предај се, Андреја Петровићу. Ти си у мојим рукама.

Колесников муњевице устаје и окрене се. На прозору, облићеном месечевом
светлошћу и обасутим ивем, зауставља за тренутак сенка у шлему и с бајо

КОЛЕСНИКОВ. Како да ти се предам? И онако сам у твојој прези. Причај зашто си ме звао!

ФАЈУЊИН. У бурној ноћи смо се нас двојица срели. Погледај, какво дрвеће ветар обара. И нас двојица ћемо се загрњени срушити усред њудскога лома... А, како би било да се лепо растанемо?

КОЛЕСНИКОВ. На нећеш ме пустити, јазавче?

ФАЈУЊИН. Мили, сам ћу ти враташца отворити. А кад се врати момче шивелу, ти ћеш мојој старости дати уточиште. Не савам о фирми. Није ми стало до ~~НИНОНИНИХ~~ увојака: синови лежу на родитељске кости, да мртвим сном спавају. Макар коњулар, или чувар магацина... Намигни и одлази! (Заћути.) Излази - само на ова врата. Тамо не можеш изаћи!

КОЛЕСНИКОВ. Дакле, Руси бију ваше под Москвом?

ФАЈУЊИН. Све, прошле и живот налази се пред тобом. Пробај, синко, како мирише! Граби, сакривај - бадава дајем... ноћ је, ноћ, нико нас неће чути. Увлачећи дубоко целим грудима, Колесников пуши цигарету.

Скини конопац с Олге Ивановне... Храпав је!

Он се завали натраг у наслобачи. Колесников гаси цигарету о потпетицу.

КОЛЕСНИКОВ. Да, вратиће се твоје момче, Никола Сергејићу. Метах за тебе већ је у шарџеру и ушао је у лежиште. Издајници се не заробљавају... Ја сам с почетка мислио да ти хоћеш да на руским згариштима утолиш своју увређеност. Поносић човек ће за право на освету три пута смрћу платити. А ти си већ све опростио. Тебе нема, Фајуњине. Ветар рата подигао те је, као праме смдљиве прашине...

Теби се чини да си ти домаћин у граду, а домаћин сам ја. Ево, ја стојим голорук, као звој заробљеник. Раме ме боли... А ти ме се ипак бојиш. Кукавица чак и кад има силу, нада се највише на милосрђе непријатеља. Ја ћу отићи... и ти чак нећеш смети ни да викнеш да би ме немачки стражар устрељио с леђа. Мртви, ми смо још страшнији, Фајуњине. (Напрезе се да закопча капут левом руком.) Е, мени је време. Заговорио сам се с тобом. Мене чекају.

Он излази. Без покрета, остарко и мали, Фајуњин гледа за њим. Кукавица откуца време. Фајуњину се отица крик из груди. Једним скоком он је код телефона.

ФАЈУЊИН. Команду. Прекините! Овде Фајуњин. (Вртећи ручицу телефона) Вараш се, мој је ножић оштрији него твој, вараш се... (У слушалицу.) Цвај. Је то Шпуре? Овде Фајуњин. Дај, мили, овамо што пре њуде... Спремио сам ти мали клон... Е, е, е! (Називши слушалицу.) Вратићеш се по њу, синко. Ок, дуга је ноћ, он не зурн с одговором!

КРАЈ ТРЕЋЕГ ЧИНА

[Handwritten signature in red ink]

ЈЕГОРОВ Не мој га будити. Видиш како слатко спава.

СТАРАЦ. Не мари, навикао је он./Дрмуса дечака/Прокофије, Прокофије...

Доста си се клизао на леду. Пази, нос ти је сав помрзао. Пробуди се!

Дечак трља очи.

Дедер пење се горе по новости. Људи моле

Стражар не види од испуцхења му зида како се дечак пење према прозору.

Старац одоздо придржава слабу грађевину.

ПРОКОФИЈЕ. Ух, колики је на-аме-ет!

ЈЕГОРОВ. Ти пази што ти се каже. Виде ли се стубови?

ПРОКОФИЈЕ. Не. Овде неки звекан загрева ноге.

Кроз прозор се види: покрај непомичног кундака, од пушке безгласно тапкају две прозебле ноге у увијачима.

Игра, играј ми ћемо причекати.

Он га чак прати песмом: "Откидومه прслуку рукаве, откидومه прслуку рукаве".

На опште задовољство, покрет ногу и песма се подударају.

СТАРАЦ. Мируј момче. Чуће те.

Ноге се, најзад, удаље.

ПРОКОФИЈЕ/Зачуђено/На љубашку личи, дедице.

ТАТАРОВ/Гњевно и тихо/Не гледаш куд треба. Погледај у небо: чији то тутње... наши или њихови?

У истом тренутку доспе далека пуцњава протуавијоским топова.

ПРОКОФИЈЕ. И то питаш. Зар би они пуцали а своје!/Старцу/И ништа више дедице. Само сијасет в. абаца лети.

СТАРАЦ. Силази, убиће те.

Дечак силази на време. Кораци на степеницама. Звекет кључева. Татаров изговара брзо: "То је правилно, у тамници увек морају звечати кључеви. Читао сам у описима." Сви, осим умоболног, упиру погледе у врата. Олга привири на степенице.

ОЛГА. Мир, другови, мир. Изгледа, Колесникова воде са саслушања.

Звекет резе. Спроводиници уводе Фјодора. Осим поцепаног рукава, на њему ~~ни~~ нема спољашњег знака повреда. Рамаена су му огрнута капутом, главу је оборно у страну. Прислонивши га уза зид и уверивши се да стоји чврсто, спроводиници се удаљавају.

ОЛГА. Другови, помогите да га доведемо до постеле.

Нико не гледа Фјодора, Олга сама иде к њему.

ЈЕГОРОВ./полугласно/Је ли то он?

ТАТАРОВ. Он.

ЈЕГОРОВ./Иронично/Силно се изменио Андреј Петровић, Не можеш га познати.

ОЛГА/Као да буди заспалог/Андреја, Андреја... Погледај ме. То сам ја, Олга. Реци, шта је тамо било? Нама се учинило да си се тамо годину дана задржао.

ФЈОДОР/Погледа сестру/Био је... дугачак... разговор.

ОЛГА/Не издржавши његов поглед/Кајдемо,, ја ћу те сместити.

Он га ћутећи, води на своје место поред зида. Помаже му да положи на поспењу отежане ноге и сама седе уз њега. Читава их соба посматра кришом.

Лези, ти сада треба да се одмориш. А ја ћу ти закршити капут.

ФЈОДОР. Сада је то сувишан луксуз, Олга.

ОЛГА. Колесников увек мора бити уљудан. Чак и данас, чак и т а м о чека нико не види, како је то тешко... бити Колесников. Дај овамо капут... /Она сдида свој капут и покрива му груди/Лези. Тако је потребно.

ЈЕГОРОВ/Татарову/Еј, јуначе... видиш ли шта се ради?

Татаров тргне са себе дугачак капут и остаје само у ложачкој мајици.

ТАТАРОВ. Боље да бациш на њега моју блузу, Олга Ивановна. Назеши

ОЛГА. Хвала, Татарове. А ти?

ТАТАРОВ. Ја сам врућ. На мени сад можеш припалити цигару!/Прилази њи постели/Здраво, друже Колесникове. Не познајеш другара? А заједно смо за сирћу јурили.

Негдашњи подумски магацин, подеош за привремени затвор. Два пољу на прозорапод тешком засвођењем таваницом. Један је потпуно закован и при има широк жлеб од дасака којим је спуштана роба, а други је у живописном ржичастом порубу од скорашње вејавице. Горе ведро подне, ретко у месецу Децем. Као да их нише поветарац, сунчане пеге блескају на кривички белом зиду опека са траговима натписа: "Лукојанов, 1907" и још "не пуши, а ко запу 1 ру". Доле, у мраку, иза истуреог дела зида, кроз врата са грошастом решетком по вео м узору, види се немачки стражар: на куки му висе руски дунавски бевер. То је један део подрума; други део, спојенимским луком, десно, губи се у мраку. На душеми, направљеној од сандука за робу, и од асура, сместили су се људи ко ма је досуђено да проведу остатак дана: старац у колуху и дечак у опанцима који спара приуселен уз старчеве рамежи; рошави Јегоров, гломазан и немаран, хода горе доле, као да тражи излаз из ове заједничке гробнице; Татаров стоји на сандуку поред зида, прсти су му завијени у некакве крпе, - с времена на време он њима кратко и љутито маше; Олга у крзноком капутићу ватрено и, очигледно, убеђује у што зимоморну жену у дугачком мушком капуту; умоболни, премрзлих ушпију и у изгужваном шеширу налик на лепићу... Остали, непомици, леже на душеми. Нешто неравномерно хучи над њиховим главама, и умоболни, шћуђуривши се на асури уза зиди бескрано повља ову музички скоро чисту ноту. На позадину ова два звука, који се сливају, војник иза врата отегнуто пева стару рововску песму:

Ште их ни финстер Митернахт,
Зо ајнзам ауф дер штилен Вахт,
Зо денк их ан мајн тојрес либ,
Об зи мир троје унд холд ферблиб....

ТАТАРОВ/подугавши обе руке и окремувши дланове према сунчаном зраку изнад главе/. А голица сунашце, прожима, ја мислим, кад би их човек читаву годину дана, дан и ноћ, држао на суну, поправили би се моји прсти.... а?

ОЛГА. Не мисли на њих, Татарове. Неће много болети. Причај даље!

ТАТАРОВ/Држи га непрекидни бол/. Па, кад ми по немачки опсује мајку... "Јеси ли ти то, виче, Татарове.... Јеси ли ти, протуво, заједно с Колесником, сурвао копозицију?" Можда бих сурвао, кажем ја, алиј дисам имао времена. Не можеш све одједанпут! А ко је то, питаи, Колесников?... Е, смеју се они, одмах ћемо ти показати његову копију. Доведите га." И опет се латеше посла. И понашање њих наједанпут постаде љубазно....

ЈЕГОРОВ. Културна нација. Код њих ти је тако: Пикава не смеи бацити и земљу. Бацити ли, одмах казна-седам копејки.

ТАТАРОВ. Е-е! "Ставите руку на сто. Раздвојте прсте." А ја више бол и не осећам. Ех, мислим, ухватише милог побратима!... Не бежу дошли ни до трећег, кад чујем-воде. Видим крајичком ока, неко једва миче погама, а око не смеи подићи... Уплаших се, све у мени клону. А онда бацити брз поглед и срце мисе....

ЈЕГОРОВ/у нади/. Није он?

Татаров погледа испод ока умоболниг, који одједанпут прекидаи своје завијње и љубаве. Сви се окрене лицима према њему. Он се још ревносније враћа прџашњем занимању.

ОЛГА. То није занимљиво, Татарове. озбиљно, није занимљиво.

ЈЕГОРОВ/оштро/. А по мом мишљењу, Олга Ивановна, чак је и привлачно. Ђутање.

ТАТАРОВ/Газгледајући замотане прсте/. А већ што су били мајстори: све су могли. Да на ваљенке ударе коњу закрпу, да зауздају кова, да на хармонци изведу плес... Умели су и пуцати. /Саваљачки/ Ех, да ми је да се у тихо, тихо вечер, када се цве е спрема на ноћни сан, сретнем са тим крмком у некој јарузи, брк у брк. И не би ми било потребно ништа, ни твој оштри ножи!

ЈАГОРОВ. Та, ако. Шта би још желео?

ТАТАРОВ/као кривац/ Да ми је да последњи пут сркенем чорбице са купусом.

ЈЕГОРОВ. Даље? Поручиј само, немој се стидети.

ТАТАРОВ. Волео бих да видим, шта се тамо, на слободи, збива.

Јегоров подиже главу према прозору.

ЈАГОРОВ. Па то је могуће. Одмах ће мо сазнати шта има ново у свету.

/Слаже сандуке један на други/

СТАРАЦ. Онда да пољемо свов моје момче. Он је лакши.

ОЛГА. Остави га, Татарове... Касније! / Прикривајући га шиљком / Хо-
неш ли да пијеш? Може се добити снега.
ФЈОДОР. Не, мени је добро. Чак сам престао да кашљем / Осмежнувши се
То ми се сигурно, враћа здравље. Покриј ми главу.
ОЛГА. Зашто?
ФЈОДОР. Имитирајући је / Тако је потребно.

Она испуни његову жељу.

ОЛГА / жени / Ви рекосте да имате иглу. Дајте... О, чак и конач!

Она се прихвата посла. Прилази Јегоров.

ЈЕГОРОВ / Гледајући њене веште руке / Ти нас нешто бумиш, Олга Ива-
новна. Ја сам Колесникова од малена познавао... И његову мајку и деда.

ОЛГА / сниженим гласом / Овај човек ће данас први умрети.

ТАТАРОВ / охоло / Па јесте, то је велика част - Умрети као Колесников.

ОЛГА. Идите у кул, зовите остале. Ја ћу одмах доћи.

ЖЕНА. Идите, Олга, сама ћу заштити. Треба нешто радити, радити, ради-

ти....

Олга јој предаје посао, људи се скупилају у куту под прозором. Умоболни пока-
зује знаке немира. Саветовање почиње. К

Стражар похва почиње свој песму:

Алс их цур фане фортгемист,
Хат зи нок ајрмај мих гекист,
Мит блумен мајнен кут гешмикт,
Унд либенд мих алс керц гедрикт.

Прокофије отвара очи.

ПРОКОФИЈЕ / Не окрећући главу / Дедице, о дедице.

СТАРАЦ. Што нек спаваш, човече?

ПРОКОФИЈЕ. Дедице... а да да ли то боли?

СТАРАЦ. То не траје дуго, мили, / са грубом нежношћу /

Али ~~како~~ зато - коме ћеш бити раван! Сигурно ~~ни~~ сте учили у школи и о Куз-
ми и Ивану Сусајину?

Прокофије, замутивши, гледа у простор испред себе.

То су били бапови, сивии као борови. Какви су са ветрови о њих разбијали! А
ти још дете, па с њима напоре до! И ти, и ти си земљу руску бранио. Ето, ти седи,
одузели су ти клизачке, саи ти не долази. А већ Сталин за тебе зна. Он то са
мо не може показивати, његова је дужност строга. Посланици великих сила пред
њим се ређају, стоје армије, генерали чекају наређења... Све људи опробали,
мрки. Ту не можеш ни оком тренути! А у души једна мисао: да се у Л, којавовљену
поруму мучи руски војник од тринајест година. Статнов Прокофије и очекује
смрт од Ферманског целата.

ПРОКОФИЈЕ / живахно / Дедице... Хоће ли мени јавити телефоном

или радиом? Ја мислим било би брже радиом, а?

СТАРАЦ. Не човече. То иде право - из срца у срце.

Саветовање се завршило. Дечак понова затвара очи.

ЈЕГОРОВ / промисли поред старца / Умук, а?

СТАРАЦ. Још ближе, човек. Умук ми је био и раније.

ТАТАРОВ. У рату су сви својта.

ЈЕГОРОВ. Због чега су шанили тебе и овог малишапа?

СТАРАЦ. Погрешили смо / Намигне на умоболног који је опет пре-

кинуо своју забаву / Знаш, огладио сам нас. И ми ти пођемо на реку, да напо-
вимо за њега печурака. Кад гле, штрчи уво из намета. А уз уво некакв кукав-
ни грађанин, жива стрвина....

ЈАГОРОВ. / гласно / Е, ухом је и требало нахранити пса!

И опет умоболни брижљиво врши свој посао. Јегоров седа поред Фјодора. Он го-
вори с њиме, не откривајући му лице.

Шта друже, били?

ФЈОДОР. Сад је боље, загрејао сам се.

ЈЕГОРОВ. Немој се стидети. Кад бију болни. Питај кога хоћеш, све

су тукли. Јесу ли тебе тукли, Татарове?

ТАТАРОВ. По телу не само су ударали.

ЈЕГОРОВ. Јеси ли чуо? Ни Катарину Петровну нису жалили... а видиш она није сама. На Олгу Ивановну доћиће још ред. /Тако, обухватајући очима целу собу, он долази до умоболнога./ А овога чинку тукли су до људима. Пази како се љуља... Хеј, ширини, јесу ли те тукли?

УМБОЛНИ/Плачним гласом/Је-су...

ЈЕГОРОВ/намигујући на другове/Јесу ли те тукли по горвој или ц довој?

Овај се већ показао због своје омашке. Имитирајући кокошје перо, које је вај задемуо за вршцу од шешира, Јегоров закачи себи за ужо руковат сламе чучне поред њега.

А ти... јеси ли мирни, или опасни, као ја? Не волим кад људи неће самном да разговарају./Сурово/Јеси ли одавно шенуо?

УМБОЛНИ. У уторник ће бити два месеца.

ЈЕГОРОВ. Давно-о? Мој стаж је мањи... ја сам тако рећи, дилетант. али опет покад кад ме ухвати такво надахнуће, па кад по неког киткова треснем јо челенци, ~~кетжи~~... остаје на читав живот јак утисак./Уноси му песницу у очи./ Погледај каква је ово дивота! /Устаје, другим тоном/ Ми треба овде одржати седницу. Седи крај врата и скичи појаче, да стражару не би било садно. Готово, марш!

У трен ока умобони се сели са асуром на указано место.

И тебе је нека несрећница, песмом успављивала, од Бога срећу за те молила. /свима/ почини, другови!

ОЛГА./мало откривши Фјодорово лице/. Ти не спаваш, Фјеђа? Твоји пријатељи хтели би да разговарају с тобом./Помаже му да обуче капут/. Можеш и лежати, Фјодоре?

ФЈОДОР. Не, хоћу да седнем. Помози ми.

Он спусти ноге. Татаров поново облачи шнел.

ЈЕГОРОВ./с болом/. Претседништво нећемо бирати? Нека у њему буду они који су пре нас, у најцрвијим дањима, дали свој живот за ово, за најдражу ствар на свету... још један човек куца на наша врата, другови. Олга Ивановна причла вам је о њему.

Изненадна хука авиона, који је прошао у бришућем лету. Митраљески рафал. Једнодушни уздах, и наједанпут жена зајеца, забацивши главу и цепајући на себи мараму.

ЖЕНА. Осветите нас, осветите нас... убијајте убице, убијајте убице!

Сви се померају с места, осим дечака, који испод полузатворених очних капака тврдо гледа полудјелу. Нешто се помакло иза врата, кљошнуо је затварач на пушци, а стражар се приљубио уз решетку. Олга жури да одведе жену и другу страву собе. Све се умирује. Дечак затвара очи.

ТАТАРАВОВ/гуњајући/ Ред, другови, ред.

ЈЕГОРОВ./мирно/. Овај човек је два пута молио Андреја да га прими у његову партизанску дружину. Андреј је показао опрезност, обавезну за све нас пошто је остао сачи, овај човек се добро држао./Мало повишеним гласом/Он је убијао убице, који су упали у нашу кућу. Кад је Андреј испао из строја, он је узео његово име...

ОЛГА. И није га осрамотио.

ЈЕГОРОВ... И није га осрамотио. Са великим болом, Андреј је, радио опште ствари, примио ову жртву. Бивши окрвавени: могу нас прекинути сваког тренутка. Ко жели да постави питање другу?

ТАТАРОВ. Ја./Фјодору/. Она је рекла кад си ти изашао напољу од оца, пред вратима је стајао исти онај човек у шеширу са пером. А ти као да си се досетио и одлучио си да омогућиш ~~жи~~ Андреју да оде. Је ли то тачно?

ЈЕГОРОВ./Фјодору/. Хоћеш ли одговорити?

ФЈОДОР. Да... није тачно. Просто се у мени све спекло... после Аниске. Био сам ван себе, ето то је. Х

ТАТАРОВ. А ниси постао Колесников из увређености? Као велиш, кад нећеш да прихватиш живог, онда ћеш прихватити мртвог. Погледај, као ве са татина прозора, како се ја љуљам место тебе на љуљанци... онда нам тако нису потребни!

ФЈОДОР. Мени се чинило.../И у његовом осмеху појави се нешто од оног дечака Феџе са разбијене слике/...да ће их спасти још већи страх, када Колесников, већ пртав, понова навали./Кроз капа/Он сада, сигурно, не спава, не спава...

Ћутање

Ја сам вам пружио живот...и потврду пријема не тражим.

ЈЕГОРОВ. Не љути се друже. Партизан има право да пита све./Човеку који лежи под асуром/А ти, Нама, хоћеш ли се изаснити?

Ћутање

Ствар је јасна, кад и сама нама савест љути. Ја гласам. Ко је противан примања овога човека у наш летели одред...нека подигне руку.

СТАРАЦ. Шта ту, жерој се не постаје по молби...тамо се ступа својеволно.

ЈЕГОРОВ. А ти, Нама?

Ћутање. Јегоров скида асуру с његовог лица. Овај лежи отворених очију.

Нама, Павле...шта ти је? чујеш ли ме Нама?

Ћутање. Јегоров понова покрије лице укржора.

Дакле једногласно. Е, дај да те пољубим, нови Колесникове!

ТАТАРОВ./Љутило и ујорно./ У уста, у уста!

Јегоров загрли Фјодора. Негде на врху степеница загор и гласови. Чује се команда: "Ганцер пут жалт. Линке ум рикт ојкт" И уоболни, скинувши са себе маску, усправљен целим телом, престрављено се привија уза зид.

ЈЕГОРОВ. Спремите се, другови.

Сви, осим Фјодора, збијају се у гомилу на предњем плану десно.

ОЛГА. Ићи у корак, гледати лако, весело. Посматрају нас они који ће нас смекити још вечерас. Лени да будемо другови, лени!.../Фјодору/ Устај, Феџо. Време је.

Фјодор се придружује осталима. Иза врата се појављују људи.

ТАТАРОВ. Раније су у оваквим приликама ударали у тобоне. Читао сам у описима. А сад нешто не чујем....

Дечак тражи капу на дунету.

КХХКХХХХ

КХХКХХКХХКХХКХХКХХ

СТАРАЦ. Остави капу, Прокофије. То је ту близу.

Отварају се врата. Улазе војници, ~~КХХ~~ Ишуре, Мосавски, Официр има фотографски апарат на кајлику.

ТАТАРОВ. Гле, хоће да нас сликају, за успомену. Да покажу својим нама.

ИШУРЕ./показује на налаз, некаво./ Добр-ро док-шли!

Сви се истовремено окрећу напред. Официр-сироводник испружи руку и покаже три прста.

ЈЕГОРОВ. Значи, по троје....

Кратка забуна, -нико не гледа другом у очи. Јегоров бира, очима прву партију

Дакле, поћићу ја/Фјодору/, ти, разуме се, и

ТАТАРОВ....И ја. Хајдемо, хајдемо.... Показаћу им, показаћу им, гадовима како нама умиру!/Фјодору/-Ти се ославај на моје раме, Андреја. Раме-на су ми за сада још здрава!

ФЈОДОР. Не треба, могу и сам./Олги/. Ако видиш мајку, објасни јој. Ја нисам био нијан оне вечери. Просто онда нисам спавао две ноћи, нисам ни где....

Војници их ошковавају и воде. Последњи напушта покрум Мосавски.

ОЛГА. Слушајте, официру...говори ли официр руски?

Мосавски нагне главу.

Овде има трудних жена.

МОСАЉСКИ/навршти се од те речи/. Конопац ће издржати, госпођице.

ОЛГА/ конулим гласом/... и деце!

МОСАЉСКИ. Госпођице, ви ме задржавати./Прокофију/Колико ти имаш година, Статнове?

ПРОКОФИЈЕ/Изазивачки/. Седамнаест.

Поклонивши се иронично, Мосаљски одлази. Прокофије се, сада на своју иницијативу, пење уз сандуке ка прозору.

Колико су народа дотера-али....

Извучао је крпу из рупе на прозору. Стар му засне лице снегом. Опет палба противавионских топова.

Дедице, а како... Је ли Стаљин високог раста?

Старац ћути, слуша тужаву одозго.

ОЛГА. Где си ти, оце, виђао Стаљина?

СТАРАЦ. На тако, виђали смо се у пољопривредним пословима. Ја одга-

јио једну ретку биљку..../Као д поново види/Дворана је била широ-ока, а нас више од хиљаде. Било је празно и некако ледено. А онда уђе један човек, и наједном, -ни једног местанца није било сувинног. Постаде тесно и топло.

Дечак се окрене од прозора. Све се утиша. На тргу се чује двапут поновљени узвици "Стаљин, Стаљин..." Глас се прекида усред речи.

А стаса је ок-обичног.

Плотуни противавионских топова све су ближи и јачи.

Почасна палба, место добоша, шта-ли?

ПРОКОФИЈЕ/Чврсто се приљубио уз решетку/. Дедице.... надобрани, надобрани. Небо је постало тесно, дедице!!! Он скочи, загури главу међу старчева

коленам све што се накупило у току дана избија, сада у искреним дечијим сузама. Стаљин, дошао је Стаљин....

Кроз прозор се виде ноге људи који трче. Згужвано платна надобрана заклана затрнутак као ружичаст облак. Затим, неко, вичући-"ах ти, вражје семе", разбије кундаком прозор који је био закован даскама и одмах се неколико људи, лунајући и вичући, спушта у сумрак јаме, и то прво Колесников. Они, после светлог подневног снега, заслепљени ћуте.

КОЛЕСНИКОВ. Никових нема?/Олги, показујући према излазу/. Сретни мајку/Двојици са карабинима./Дедер, чепркните испод жила. Можда ће се наћи која јегулица.

Два човека одлазе у мрак суседног подрума. -ена безгласно плаче. Колесников се загледа у лица људи.

Фјодор Таланов!....Фјодор...

Сви ћуте.

ПРОКОФИЈЕ. Тројицу су одвели горе. Више их неможеш стићи.

Из суседног подрума чује се глас:"Дај овамо февер, Андреја Петровићу....Држим јегулицу. Лиже руку. Овде има резервни излаз."

КОЛЕСНИКОВ. Идем.

Одлази. Олга је крочила према момку у шинелу, који је, засукавши рукав, шаком стегаво лакат.

ОЛГА. Ви сте крвави, друже.
ВИ 1. МОМЧЕ./Још узбуђен од јуриша/. А ко ће се сачувати у оваквој гу

Олга журно цена мараму, да му стави први завој. Момче тражи нешто очима по подруму.

СТАРАЦ. Да ниси што изгубио, синко ?

МОМЧЕ. Не-е... него кад смо се повлачили прошлога месеца, сажалих се на једног старчића. Притим му на ивици пута, притиснем га на груди... "не тугуј, велим, дедице, Руси ће се вратити. Руси се увек враћају." и гурнем му у недра последњи окрајак хлеба....

ОЛГА. То је за сад све. Само не савијајте лакат.

МОМЧЕ. И санао сам га читав месец. Приђем-"Стрпи се, кажем, дедице брзо ћемо доћи. Чекај само да се малчице наљутим. А док Руса наљутим-добро ћеш огладнети!" А мој ти је став такав: Ако си дао реч-држи је....

Из суседног подрума, узмицући испред партизана, излази Фајунин, у кабаници заштитне боје, затим Колесников.

КОЛЕСНИКОВ. Зар је ово јегуљица ! То је по свим знацима-штука. А још си неки рибар !

Момче се збуњено загледа у Фајуниненово лице.

Ама овај наш је нашао свога старца с пута.

МОМЧЕ. А јеси ли се, дедице, поправио од оног мог окрајка ?

Фајунин ћути. Одозго силази Таланов и с њим Ана Николајевна.

АНА НИКОЛАЈЕВНА./Свом снагом свога бога/. Олга ! ...

И умири се, с лицем на рамену своје кћери. Момче додирује Фајуниново раме.

МОМЧЕ. Јаи ти, дедице, немамо овде где да се порадујемо./И у његовој нежности звучи гвожђе./ Хајдемо на свеж ваздух, тамо ћемо се загрлити.

Одлазе

ОЛГА./Оцу/. Је ли она тамо....видела ?

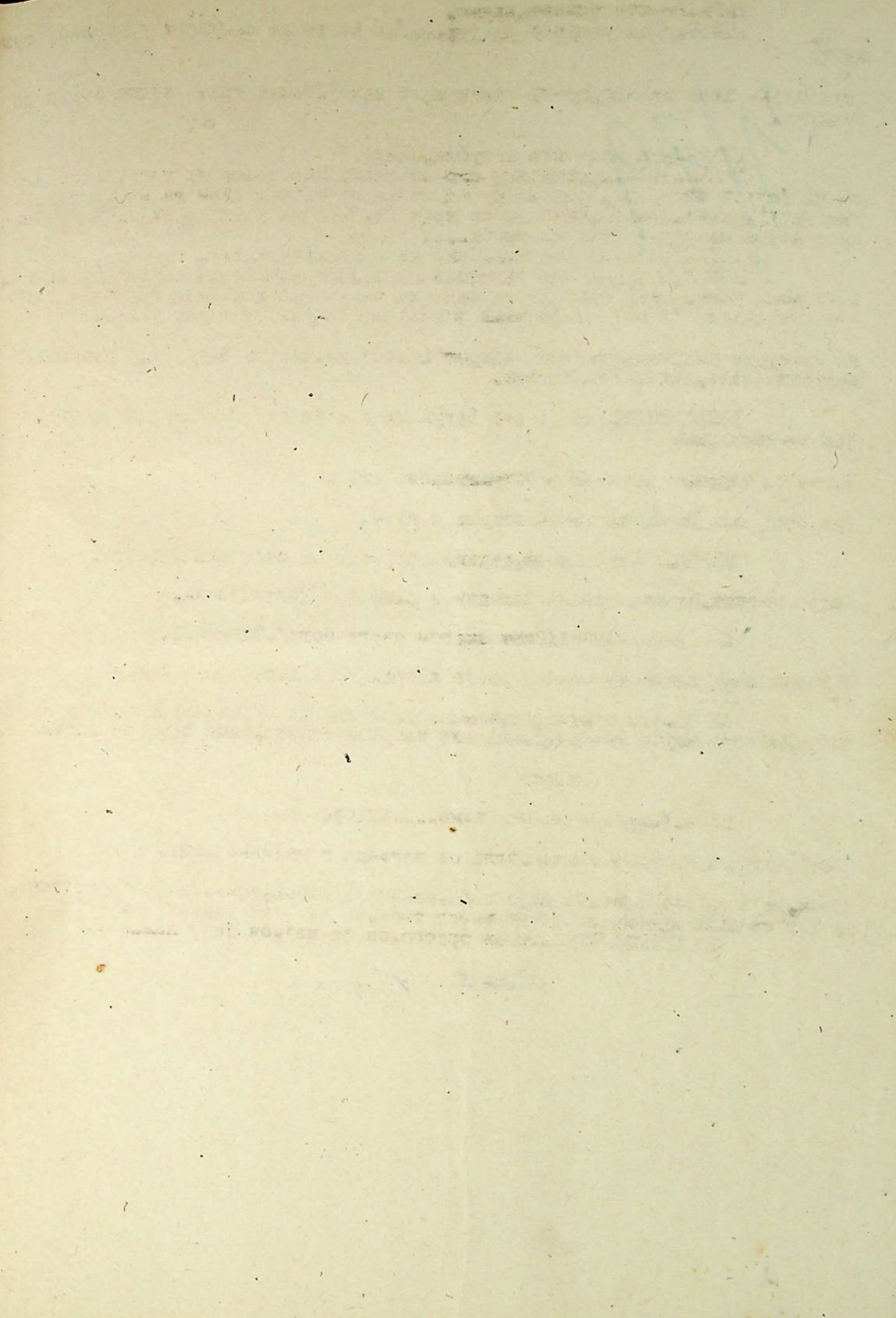
Овај потврдно климне главом. Олга се загледа у мајчино лице.

Мама, теби су очи суве. То није лепо, плачи за Феђом, мама. Он је био отишао, а сад се опет вратио. Он стоји поред тебе, он је опет твој, мамак !

АНА НИКОЛАЈЕВНА. Он се вратио, он је мој, он је с нама.....

Крај

4/79

